

Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete

Ds 2025:21

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss

Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck och remisshantering: Åtta45, Stockholm 2025

ISBN 978-91-525-1339-2 (tryck)

ISBN 978-91-525-1340-8 (pdf)

ISSN 0284-6012

Innehåll

1	Promemorians huvudsakliga innehåll	4
2	Författningsförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	7
2.3	Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)	8
2.4	Förslag till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200).....	11
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd.....	14
2.6	Förslag till lag om ändring av lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.....	17
2.7	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel	19
2.8	Förslag till förordning om ändring i vapenförordningen (1996:70)	21
2.9	Förslag till förordning om ändring i skyddsförordningen (2010:523).....	22
2.10	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:511) om elektronisk kommunikation	24
3	Ärendet	27

4	Förutsättningar för operativt militärt samarbete på svenskt territorium	29
4.1	Natos operationer.....	29
4.2	Konstitutionella utgångspunkter.....	31
4.2.1	De konstitutionella förutsättningarna för internationella försvarssamarbeten	31
4.2.2	Utländska militära styrkors tillträde till Sverige.....	33
4.2.3	Utländska militära styrkors förutsättningar att verka i Sverige.....	34
4.3	Lagen om operativt militärt stöd.....	36
5	Anpassningar av lagstiftningen för operativt militärt samarbete på svenskt territorium.....	41
5.1	Befogenhet för regeringen att överlåta förvaltningsuppgifter till utländska militära styrkor.....	41
5.2	Upprätthållande av ordning och säkerhet.....	50
5.3	Befogenhet för Försvarsmakten att överlåta till utländsk militär personal att genomföra beslut om undanförelse och förstörelse	63
5.4	Förstärkt straffrättsligt skydd för utländsk militär personal i vissa fall	67
5.5	Vissa ändringar i skyddslagen	70
5.6	Ändringar i kamerabevakningslagen	76
5.7	Utförelse av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd.....	80
5.8	Utökade möjligheter att meddela föreskrifter enligt vapenlagen.....	86
5.9	Utländsk militär får möjlighet att inneha störsändare	88
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	93
7	Konsekvenser	95

7.1	Ett anpassat regelverk för operativt samarbete på svenskt territorium	95
7.2	Utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd.....	98
8	Författningskommentar	99
8.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.....	99
8.2	Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67).....	100
8.3	Förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305).....	101
8.4	Förslaget till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200).....	102
8.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd.....	105
8.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.....	111

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I denna promemoria lämnas förslag som syftar till att skapa bättre förutsättningar för Sverige att delta i det operativa militära samarbetet inom Nato. Det föreslås att regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och därigenom överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten. Det föreslås också att regeringen ska få meddela vissa undantag från vapenlagen för bl.a. skjutvapen som en utländsk militär styrka har med sig till Sverige. Vidare lämnas förslag om att vissa förvaltningsuppgifter som i dag får överlåtas till finsk och amerikansk militär personal även ska kunna överlåtas till militär personal från Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen. Det föreslås även att skyddslagens regler om områden där utländska militära styrkor bedriver verksamhet renodlas och att vissa ändringar görs i regleringen om kamerabevakning och i regleringen om elektronisk kommunikation. Slutligen lämnas förslag om att regeringens rätt att meddela föreskrifter om undantag från kraven på tillstånd för utförelse av krigsmateriel i vissa fall utökas till att också omfatta Nato och dess medlemsstater.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §²

Krigsmateriel får inte föras ut ur landet och tekniskt bistånd får inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. I fråga om programvara och tekniskt bistånd likställs med utförsel en överföring till utlandet genom telekommunikation eller på annat liknande sätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater*

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller till en stat inom EES*

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,

¹ Lagen omtryckt 1997:689.

² Senaste lydelse 2024:540.

3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,

4. om utförelsen eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,

5. om utförelsen eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och

6. om utförelsen eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utförelse av

1. skjutvapen och tillhörande ammunition för enskild persons räkning samt skjutvapen och därtill hörande ammunition för användning vid jakt, tävling eller övning utom riket,

2. skjutvapen för reparation, översyn eller annan liknande åtgärd,

3. skjutvapen som förts in i landet för åtgärd som avses i 2, och

4. sådana jakt- och tävlingsskjutvapen och tillhörande ammunition som har förts in i landet i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 13 § b vapenlagen (1996:67).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2.2 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 3 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

3 §¹

Regeringen får meddela föreskrifter om att denna lag inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en *främmande stats militära* styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en *utländsk militär* styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

¹ Senaste lydelse 2023:372.

2.3 Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Härigenom föreskrivs att 5 och 9 §§ skyddslagen (2010:305) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Följande byggnader, andra anläggningar, områden och objekt får också beslutas vara skyddsobjekt:

1. byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. områden där Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där förutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,

3. områden där Försvarsmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

4. områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål,

4. byggnader, andra anläggningar och områden där ett Natohögevarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet,

5. områden där ett Natohögevarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om världlandsstöd,

¹ Senaste lydelse 2024:547.

6. områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd,

7. områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete,

8. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

9. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordons-transporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

5. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

6. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordons-transporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

9 §²

För bevakning av ett skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas.

Den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt stöd finns bestämmelser om att *finsk och amerikansk* militär personal i

I lagen (2020:782) om operativt militärt *samarbete* finns bestämmelser om att *utländsk* militär personal i vissa fall får

² Senaste lydelse 2024:547.

vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt. anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2.4 Förslag till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200)

Härigenom föreskrivs att 11 och 16 §§ kamerabevakningslagen (2018:1200) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

Bestämmelserna i 8–10 §§ gäller inte vid

1. kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–5 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. kamerabevakning som Försvarsmakten bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i *en militär insats eller militär övning* eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning,

3. kamerabevakning som Trafikverket bedriver

a) av vägtrafik,

b) av sjötrafik vid en rörlig bro,

c) vid en betalstation eller kontrollpunkt som avses i bilagorna till lagen (2004:629) om trängselskatt och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om trängselskatt ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan skatt betalas, eller

1. kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 *eller* 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. kamerabevakning som Försvarsmakten, *eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering*, bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i *militär verksamhet* eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning,

¹ Senaste lydelse 2025:220.

d) vid en betalstation på allmän väg som används vid uttag av infrastrukturavgifter med stöd av lagen (2024:172) om infrastrukturavgifter på väg och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om infrastrukturavgift ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan avgift betalas,

4. kamerabevakning i en vägtunnel med övervakningssystem som avses i lagen (2006:418) om säkerhet i vägtunnlar och som bedrivs av någon annan tunnelhållare än Trafikverket,

5. kamerabevakning som har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, förebygga, förhindra eller upptäcka störningar av allmän ordning och säkerhet eller olyckor eller begränsa verkningarna av sådana störningar eller inträffade olyckor, om bevakningen sker

a) i ett färdmedel som används i kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

b) av ett stations-, terminal- eller hållplatsområde avsett för resande med kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

c) av en plats vid järnvägs-, spårvägs- eller tunnelbanespår, eller

d) av ett flygplatsområde,

6. kamerabevakning i en lokal där det bedrivs postverksamhet eller av området omedelbart utanför in- och utgångar till en sådan lokal, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

7. kamerabevakning i ett parkeringshus, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

8. kamerabevakning som sker för säkerheten i trafiken eller arbetsmiljön från ett fordon, en maskin eller liknande för att förbättra sikten för föraren eller användaren,

9. kamerabevakning i en butikslokal där det bedrivs apoteksverksamhet, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott, och

10. kamerabevakning som Kustbevakningen, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket bedriver i gränsnära områden som avses i 2 § lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden, eller av tillfartsvägar till sådana gränsnära områden som

avses i 2 § 3 eller 4 samma lag, om bevakningen bedrivs inom 20 kilometer från området.

16 §²

Upplysning enligt 15 § och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär behöver inte lämnas vid bevakning som

1. sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–5 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. bedrivs av Försvarsmakten från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär insats eller militär övning eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning, eller

3. bedrivs av den som är räddningsledare enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor eller av Polismyndigheten, om bevakningen är av vikt för att efterforska en försvunnen person.

Undantagen i första stycket gäller inte om ljud ska avlyssnas eller tas upp vid kamerabevakningen.

1. sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 eller 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. bedrivs av Försvarsmakten, eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning, eller

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

² Senaste lydelse 2025:220.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:782) om operativt militärt stöd¹

dels att 3 § ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 3 a § ska betecknas 3 §,

dels att 2, den nya 3 och 4–6 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Om Sverige är i krig eller krigsfara får regeringen begära stöd i form av militära styrkor av Nordatlantiska fördragsorganisationen och av en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige. Regeringen får för detta ändamål överlåta förvaltningsuppgifter till den som lämnar stödet.

Regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och därigenom överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten.

3 a §

Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen

3 §³

Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för utländsk militär personal när sådan personal agerar för att

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2022:430

² § 2023:166.

² Senaste lydelse 2023:166.

³ Senaste lydelse av tidigare 3 a § 2024:553.

för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom den amerikanska styrkan.

upprätthålla ordningen inom den utländska styrkan och styrkan kommer från

1. Nato,
2. en stat som är medlem i Nato, eller
3. en stat som är medlem i Europeiska unionen.

4 §⁴

Försvarsmakten får besluta att finsk militär personal som lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 och 3 §§ och som är lämplig för uppgiften får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 6 skyddslagen (2010:305).

Försvarsmakten får besluta att utländsk militär personal som genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar får anlitas för att bevaka sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 1, 3, 4 och 6 skyddslagen (2010:305), om

1. det är lämpligt och förenligt med de uppgifter som styrkan har, och
2. styrkan kommer från Nato, en stat som är medlem i Nato, eller en stat som är medlem i Europeiska unionen.

Försvarsmakten får besluta att amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 7 och 9 skyddslagen.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra

⁴ Senaste lydelse 2024:553.

stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla *finsk och amerikansk* militär personal som anlitas för bevakning.

stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla *utländsk* militär personal som *enligt första stycket bevakar skyddsobjekt*.

5 §

Försvarsmakten får besluta att *finsk* militär personal som *lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 §* får genomföra beslut om undanförsel eller förstöring enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring.

Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får genomföra beslut om undanförsel och förstöring i enlighet med lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring *om styrkan kommer från*

1. *Nato,*
2. *en stat som är medlem i Nato, eller*
3. *en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

6 §⁵

Finsk och amerikansk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3 a, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Utländsk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1–4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

⁵ Senaste lydelse 2024:553.

2.6 Förslag till lag om ändring av lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

Häri genom föreskrivs att 3 kap. 24 § och 13 kap. 1 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

24 §

Elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att alstra radiofrekvent energi för kommunikationsändamål i ledning eller för industriellt, vetenskapligt, medicinskt eller något annat liknande ändamål, får användas endast i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen får meddela föreskrifter om förbud mot att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbud mot att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får vidare meddela föreskrifter om undantag från förbudet.

13 kap.

1 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. använder radiosändare utan tillstånd om ett sådant tillstånd krävs enligt denna lag eller använder radiosändare i strid med ett tillståndsvillkor, eller

2. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket.

2. bryter mot en föreskrift som har meddelats *av regeringen* med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 4 a § förordningen (1992:1303) om krigsmateriel¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §²

Tillstånd enligt 6 § första stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel behövs inte när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat EES-land, om

1. krigsmaterielen eller det tekniska biståndet redan omfattas av ett överföringstillstånd som har meddelats av ett annat EES-land än Sverige, och

2. materielen eller biståndet endast transiteras genom Sverige.

Tillstånd enligt 6 § första stycket lagen om krigsmateriel behövs inte heller när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet till ett annat EES-land, om den som för ut krigsmaterielen är

1. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kustbevakningen, Tullverket eller Kriminalvården och materielen ska användas vid tillfällig tjänstgöring utomlands och därefter återinföras i den utsträckning den inte förbrukas,

2. ett utländskt organ och materielen har förts in till landet för att användas vid tillfällig tjänstgöring enligt lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete eller Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1896 av den 13 november 2019 om den europeiska gräns- och kustbevakningen och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1052/2013 och (EU) 2016/1624,

3. ett utländskt organ och materielen har förts in till landet för att användas vid utförande av uppgifter enligt lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete eller vid utbildning i sådana uppgifter, eller

4. ett danskt organ och materielen har förts in till landet enligt överenskommelsen av den 11 maj 2020 mellan Konungariket

¹ Förordningen omtryckt 1997:690.

² Senaste lydelse 2024:1263.

Sveriges regering och Konungariket Danmarks regering i syfte att möjliggöra danska gränskontroller på tåg över Öresund.

Tillstånd enligt 6 § första stycket lagen om krigsmateriel behövs inte heller när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *ett annat EES-land eller Amerikas förenta stater*, om den som för ut krigsmaterielen eller lämnar det tekniska biståndet är

1. Försvarsmakten, och materielen eller det tekniska biståndet ska användas *i enlighet med beslut enligt 1 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd* och materielen därefter ska återinföras i den utsträckning den inte förbrukas, eller

2. en myndighet i ett *EES-land eller Amerikas förenta stater*, och materielen eller det tekniska biståndet förs ut av en myndighet från det *land* som har fört in materielen eller det tekniska biståndet till Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Tillstånd enligt 6 § första stycket lagen om krigsmateriel behövs inte heller när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller till en stat inom EES*, om den som för ut krigsmaterielen eller lämnar det tekniska biståndet är

1. Försvarsmakten, och materielen eller det tekniska biståndet ska användas *inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering* och materielen därefter ska återinföras i den utsträckning den inte förbrukas, eller

2. *Nato* eller en myndighet i *en stat som är medlem i den organisationen eller en stat inom ESS*, och materielen eller det tekniska biståndet förs ut av *Nato* eller en myndighet från den *stat* som har fört in materielen eller det tekniska biståndet till Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

2.8 Förslag till förordning om ändring i vapenförordningen (1996:70)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 7 § vapenförordningen (1996:70) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

7 §¹

Vapenlagen (1996:67) ska inte gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en främmande stats militära styrka från Nato, en medlem i den organisationen eller en medlem i Europeiska unionen som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att vapenlagen (1996:67) inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en främmande stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Försvarsmakten får därutöver, i enskilda fall, besluta att vapenlagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en främmande stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

¹ Senaste lydelse 2023:376.

2.9 Förslag till förordning om ändring i skyddsförordningen (2010:523)

Härigenom föreskrivs i fråga om skyddsförordningen (2010:523)

dels att 2 och 14 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 12 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Försvarmakten får besluta enligt 18 § skyddslagen (2010:305) i frågor om skyddsobjekt som gäller

1. sådana byggnader, andra anläggningar och områden som anges i 5 § 1 skyddslagen och som disponeras huvudsakligen av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. militära fartyg, luftfartyg, fordon och transporter som anges i 5 § 9 skyddslagen,

3. områden som avses i 5 § 2 och 3 skyddslagen om beslutet inte avser längre tid än trettio dygn,

4. områden som avses i 5 § 4–8 skyddslagen, *och*

5. objekt som avses i 6 § andra stycket skyddslagen.

2. militära fartyg, luftfartyg, fordon och transporter som anges i 5 § 6 skyddslagen,

3. områden som avses i 5 § 2 och 3 skyddslagen om beslutet inte avser längre tid än trettio dygn,

4. områden som avses i 5 § 4 skyddslagen,

5. områden som avses i 5 § 5 skyddslagen, *och*

6. objekt som avses i 6 § andra stycket skyddslagen.

12 a §

Det ska finnas ett svenskt samverkansbefäl när utländsk militär personal i fredstid utför sådana bevakningsuppgifter som avses i 5 § första stycket lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete.

¹ Senaste lydelse 2025:789.

14 §²

Försvarmakten får meddela föreskrifter om verkställigheten av skyddslagen (2010:305) i fråga om

1. utbildning och utrustning av skyddsvakter samt utformning av bevis om godkännande när det gäller Försvarmaktens personal,

2. bevakningen av skyddsobjekt som disponeras huvudsakligen av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut samt skyddsobjekt enligt 5 § 2–9 skyddslagen, och	2. bevakningen av skyddsobjekt som disponeras huvudsakligen av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut samt skyddsobjekt enligt 5 § 2–6 skyddslagen, och
---	---

3. utformningen av skyltar.

Försvarmakten får meddela föreskrifter om verkställigheten av 4 § första stycket lagen (2020:782) om operativt militärt stöd.

Innan Försvarmakten meddelar föreskrifter enligt första stycket 3 och andra stycket ska den ge Polismyndigheten och Säkerhetspolisen tillfälle att yttra sig.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

² Senaste lydelse 2025:789.

2.10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:511) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 § förordningen (2022:511) om elektronisk kommunikation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §

Det är förbjudet att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor i annat syfte än ett sådant som avses i 3 kap. 24 § första stycket lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.

Förbudet gäller inte sådana anläggningar som

1. behövs i verksamhet som bedrivs av Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Försvarsmakten,

2. behövs i verksamhet som bedrivs av utländska militära styrkor som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering,

2. Polismyndigheten behöver i sin bombskyddsverksamhet eller som en nationell resurs i sin verksamhet till skydd mot obemannade luftfartyg,

3. Polismyndigheten behöver i sin bombskyddsverksamhet eller som en nationell resurs i sin verksamhet till skydd mot obemannade luftfartyg,

3. Post- och telestyrelsen eller Elsäkerhetsverket innehar i samband med utövande av marknads kontroll, eller

4. Post- och telestyrelsen eller Elsäkerhetsverket innehar i samband med utövande av marknads kontroll, eller

4. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap förvarar, underhåller och transporterar i sin verksamhet inom ramen för Europeiska unionens civila krishantering.

5. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap förvarar, underhåller och transporterar i sin verksamhet inom ramen för Europeiska unionens civila krishantering.

*En sådan anläggning som avses
i andra stycket 2 får endast
användas på det sätt som
Försvarmakten bestämmer.*

Post- och telestyrelsen får efter ansökan av Kriminalvården besluta att förbudet inte ska gälla för en sådan anläggning som behövs i en anstalt eller ett häkte inom Kriminalvården för att hindra otillåten mobiltelefonkommunikation, om anläggningen kan användas utan att skadlig störning uppstår utanför anstalten eller häktet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

3 Ärendet

Sverige ansökte den 18 maj 2022 om medlemskap i Nato. Den 22 mars 2023 beslutade riksdagen att godkänna Sveriges anslutning till nordatlantiska fördraget. Sverige är sedan den 7 mars 2024 medlem i Nato.

Chefen för Försvarsdepartementet beslutade den 14 juli 2022 att en sakkunnig person skulle biträda Regeringskansliet med att se över vissa rättsliga frågor inför ett medlemskap i Nato (Fö 2022:A). Den 7 oktober 2022 förordnades hovrättsrådet tillika vice ordföranden Christer Lundh att fullgöra uppdraget. Kammarrättsfiskalen Lotta Skarp anställdes den 3 oktober 2022 och hovrättsfiskalen Erik Thilén den 1 september 2023 för att som ämnessakkunniga arbeta som sekreterare inom ramen för uppdraget. Den 31 mars 2023 överlämnades promemorian Sveriges tillträde till vissa Natoavtal (Ds 2023:22), som var en delredovisning av uppdraget. Uppdraget slutredovisades den 15 december 2023. Beredningen av de förslag som då lämnades har därefter fortsatt i Regeringskansliet. Regeringskansliet har valt att dela upp utredarens förslag i flera olika delar.

Den 19 december 2024 remitterades promemorian Förbättrade förutsättningar i Nato – några frågor om sekretess (Ds 2024:34).

Den 25 april 2025 remitterades promemorian En tydligare beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar (Ds 2025:11).

Förslagen i denna promemoria bygger på den redovisning och de förslag som Christer Lundh lämnade i sin slutredovisning.

4 Förutsättningar för operativt militärt samarbete på svenskt territorium

4.1 Natos operationer

Natos strategiska koncept är vid sidan av det nordatlantiska fördraget ett av de mest grundläggande styrdokumenterna inom alliansen. De strategiska koncepten är politiska åtaganden som beskriver Natos strategi och syfte, organisationens grundläggande uppgifter och värden samt de utmaningar och möjligheter som den rådande säkerhetspolitiska miljön innebär. Det nu gällande strategiska konceptet beslutades vid Natotoppmötet i Madrid i juni 2022.

Enligt det strategiska konceptet är avskräckning och försvar en av Natos tre huvuduppgifter. Syftet med Nato har alltid varit att förebygga krig och militära kriser inom det nordatlantiska området genom avskräckning.¹⁸ Natos avskräckning syftar till att få en presumtiv motståndare att avstå från aggression, eskalation eller geografisk spridning av en kris eller konflikt. Att antagonisten vet att Nato har förmågan, planerna och mandatet att kraftfullt slå tillbaka ett väpnat angrepp utgör en grundpelare i Natos avskräckningskoncept. Natos koncept för avskräckning och försvar (Concept for the Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area, DDA) bygger på en kombination av konventionella styrkor, robotförsvar och kärnvapen som kompletteras med rymd- och cyberförmågor. Det strategiska konceptet anger att avskräckning och försvar ska ske genom framskjuten närvaro i alla domäner.

¹⁸ En mer ingående beskrivning av Natos uppgifter och organisation finns i propositionen En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar (prop. 2025/26:6 avsnitt 4).

Exempel på Natos avskräckningsåtgärder och försvarsförberedelser i fredstid är den förstärkta framskjutna närvaron längs Natos östra flank, Natos luftrumsövervakning och incidentberedskap och Natos stående marina styrkor.

Natos och enskilda allierades fredstida operationer och aktiviteter för avskräckning ryms inom det s.k. DDA-konceptet när syftet är att avskräcka från väpnat angrepp och att, i händelse av ett väpnat angrepp, kunna övergå till att försvara alliansen i enlighet med Natos operationsplaner för att möta sådana angrepp. Operationer och andra aktiviteter som syftar till avskräckning och som har krigsavhållande effekt är dagliga aktiviteter som äger rum i alla domäner och över hela det nordatlantiska området, vilket är det geografiska område som utgör Natos högste militära befälhavare Saceurs ansvarsområde. Dessa aktiviteter kan genomföras i land-, luft-, sjö-, cyber- och rymddomänerna. De kan genomföras under Natos ledning eller av en sammansatt styrka av allierade. Syftet med aktiviteterna är att säkerställa den lägesuppfattning och beredskap som krävs för att upprätthålla fred.

Med operationsplanering avses planering av och beredskap för användning av militära styrkor och förmågor. Natos operationsplanering omfattar fred, kris och krig. Operationsplanerna täcker in hela det nordatlantiska området och beskriver när, var och hur Nato ska avskräcka och vid behov genomföra operationsplaner inom alla domäner. Natos operationsplanering utgår från Natos koncept för avskräckning och försvar, som är grundläggande för Natos strategiska transformering och ambitionsökning när det gäller kollektiv avskräckning och försvar. Konceptet syftar till att säkerställa att Nato har ett sammanhållet ramverk för att möta hot mot alliansen.

Efter 2014 har Nato i olika steg utvecklat sin operationsplanering. Sedan tidigare har operationsplaner funnits som stöd för de östliga medlemsstaternas försvar. Nato etablerade 2017 en förstärkt framskjuten närvaro i de baltiska länderna och Polen. Natos förstärkta närvaro utökades efter beslut 2022 till att etableras även i Bulgarien, Rumänien, Slovakien och Ungern och ska kunna förstärkas upp till brigadstorlek (Forward Land Forces, FLF). Ramnationerna är Storbritannien i Estland, Kanada i Lettland, Tyskland i Litauen och USA i Polen. Vid toppmötet i Washington 2024 enades alliansen om att även utveckla en framskjuten närvaro i

Finland. Nästan alla Natos medlemsstater deltar på något sätt i dessa stridsgrupper. Sverige har åtagit sig rollen ramverksnation för Natos förstärkta närvaro i Finland. Dessutom har det i åtta medlemsstater (Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien och Ungern) inrättats stödenheter (Nato Force Integration Unit, NFIU), som fokuserar på mottagande av stöd. Genom dessa åtgärder stärker Nato sin förmåga att vid behov genomföra aktiviteter för det kollektiva försvaret i dessa länder.

Som allierad deltar Sverige i Natos operationsplanering och integreras successivt i Natos operationsplaner. Sveriges och Finlands integration medför förändrade förutsättningar för Natos operationsplanering. Sverige bidrar med bland annat territorium, styrkor och förmågor, bemanning och till möjliggörande av militära operationer.

Natos militära myndigheter ansvarar fortlöpande för denna planering i samarbete med företrädare för medlemsstaternas försvarsmakter. Nordatlantiska rådet godkänner operationsplanerna på strategisk nivå. För närvarande förnyar och stärker Nato sin operationsplanering. I arbetet med att stärka och modernisera Nato fortsätter arbetet med att implementera Natos nya styrkemodell (NATO Force Model) som ska säkerställa att alliansen har dedikerade styrkor som också drar nytta av regional expertis och geografisk närhet. Dessa ansträngningar inkluderar även etableringen av Natos nya multinationella snabbinsatsstyrka (Allied Reaction Force).

4.2 Konstitutionella utgångspunkter

4.2.1 De konstitutionella förutsättningarna för internationella försvarssamarbeten

Sverige har under lång tid bedrivit omfattande försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten med andra stater och organisationer.¹⁹ Som allierad är Sverige en del av Natos kollektiva säkerhet och det kollektiva försvarsåtagandet i Nato utgör därmed en central del i den

¹⁹ Se t.ex. regeringens skrivelse Internationella försvarssamarbeten skr. 2020/21:56, propositionen Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater prop. 2021/22:246 s. 8 f. och Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport Allvarstid Ds 2023:19 s. 196–198.

svenska säkerhets- och försvarspolitik. Natomedlemskapet förändrar och förbättrar förutsättningarna för Sveriges internationella försvarspolitiska samarbeten.²⁰

Enligt 1 kap. 6 § regeringsformen styr regeringen Sverige och ansvarar inför riksdagen. Att regeringen styr riket innebär att den har såväl initiativtagande som verkställande uppgifter. Regeringen är i sin styrande uppgift bunden av regeringsformen och andra lagar. I motiven sägs att den närmare innebörden i stort av att regeringen styr riket framgår av bestämmelserna i olika kapitel i regeringsformen (Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m.m. prop. 1973:90 s. 230). Det finns dock inte något kapitel som anger den närmare innebörden av regeringens styrande uppgifter.

Regeringen ansvarar för Sveriges utrikespolitik. I förarbetena till regeringsformen anges det att handläggningen av utrikesärendena är en riksstyrelsefunktion bland andra och att ansvaret för utrikespolitiken därför i första hand ska åvila regeringen (prop. 1973:90 s. 355). Regeringens ansvar för utrikespolitiken kommer till uttryck i 10 kap. regeringsformen. Regeringen ingår överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer (1 §) och får ge en förvaltningsmyndighet i uppdrag att ingå en internationell överenskommelse i en fråga där överenskommelse inte kräver riksdagens eller utrikesnämndens medverkan (2 §). I 15 kap. regeringsformen finns bestämmelser som ger regeringen särskilda befogenheter under krig och krigsfara. Men allt som ingår i den styrande makten är inte omnämnt i grundlagen. Den styrande funktionen i 1974 års regeringsform bör uppfattas som en restfunktion först och främst i förhållande till riksdagens funktioner.²¹ Riksdagen har dock getts inflytande över vissa viktigare utrikespolitiska avgöranden, vilket beskrivs närmare i det följande.

Regeringsformen innehåller inte några bestämmelser som specifikt reglerar förutsättningarna för internationella försvarssamarbeten. Förutsättningsutredningen har i sitt betänkande Förutsättningar enligt regeringsformen för fördjupat försvarssamarbete (SOU 2016:64) konstaterat att detta innebär att

²⁰ Se propositionen Totalförsvaret 2025–2030 prop. 2024/25:34 s. 35.

²¹ Se Holmberg m.fl., Grundlagarna (3 juli 2019, Zeteo), kommentaren till 1 kap. 6 § regeringsformen

regeringsformen inte lägger några hinder i vägen för försvars-samarbeten, inklusive operativa samarbeten som innebär gemensamt militärt agerande, så länge de konstitutionella regler som har relevans för frågan iakttas vid beslutsfattandet. I de följande avsnitten lämnas en redogörelse för de olika typer av beslut som måste fattas för att utländska militära styrkor ska kunna ges tillträde till svenskt territorium och få verka i Sverige.

4.2.2 Utländska militära styrkors tillträde till Sverige

För att utländsk militär närvaro i Sverige ska vara folkrättsligt tillåten krävs det, som utgångspunkt, att Sverige har lämnat samtycke till närvaron (se prop. 2025/26:6 s. 44). Det är som utgångspunkt regeringen som, i enlighet med riksstyrelsefunktionen och ansvaret för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik, beslutar om utländsk stats, inklusive militära styrkors, tillträde till svenskt territorium.

I tillträdesförordningen (1992:118) har regeringen meddelat föreskrifter om förutsättningarna för utländska statsfartygs, statsluftfartygs och militära fordons tillträde till svenskt territorium samt delegerat till Försvarsmakten att i vissa fall besluta om tillstånd för tillträde. I majoriteten av fallen är det dock regeringen som beslutar om utländska militära styrkors tillträde till Sverige. Det är regeringen som fattar beslut om tillträde när det gäller örlogsfartyg, militära stridsflygplan och stridsfordon (5 och 6 §§). Tillträdesförordningen gäller inte om Sverige är i krig. Avsaknaden av en särskild författningsreglering om vad som då gäller innebär att det i händelse av krig är regeringen som beslutar om alla former av utländska staters, inklusive utländska militära styrkors, tillträde i det särskilda fallet.²²

Regeringens beslut om tillträde till Sverige fattas ofta som s.k. rambeslut, vilka gäller för ett eller ett par år. Exempelvis beslutade regeringen den 14 december 2023 om tillträde till svenskt territorium för militära enheter från EU- och Natoländer samt Schweiz under perioden 1 januari 2024–31 december 2025 (Fö nr I:17). Beslutet innebär förenklade processer för tillträde och

²² En följd av att tillträdesförordningen upphör om Sverige kommer i krig torde vara att alla beslut som fattats med stöd av tillträdesförordningen upphör att gälla. Regeringen har i stället möjlighet att med stöd av riksstyrelsefunktionen besluta att de tidigare besluten fortsatt ska gälla.

ger Försvarsmakten handlingsfrihet att genomföra bl.a. utbildnings- och övningsverksamhet med nämnda länder, med Nato och inom ramen för Joint Expeditionary Force (JEF) på svenskt territorium. Regeringen medgav även visst tillträde för militära statsluftfartyg, statsfartyg och militära fordon från samma länder.

4.2.3 Utländska militära styrkors förutsättningar att verka i Sverige

Det är alltså regeringen som beslutar om utländska militära styrkors tillträde till Sverige. Detta inbegriper även att besluta om vilken verksamhet som får bedrivas här under besöket. Det finns dock viss verksamhet som kräver särskilda beslut eller särskild lagreglering för att få genomföras.

Utgångspunkten enligt regeringsformen är att rättskipning och förvaltning i Sverige fullgörs av svenska myndigheter. Främmande staters myndigheter och organ kan därför inte utan vidare utöva några maktbefogenheter i Sverige. Det är dock enligt regeringsformen möjligt att överlåta sådana uppgifter till utländska organ. En sådan funktion kan överlåtas till utländska eller mellanfolkliga organ bara om det uttryckligen framgår av regeringsformens bestämmelser. Rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter som inte direkt grundar sig på regeringsformen kan genom beslut av riksdagen överlåtas till en annan stat, till en mellanfolklig organisation eller till en utländsk eller internationell inrättning eller samfällighet. Riksdagen har även möjlighet att i lag bemyndiga regeringen eller någon annan myndighet att i särskilda fall besluta om en sådan överlåtelse (10 kap. 8 § första stycket regeringsformen). Uppgifter som inte innefattar myndighetsutövning får överlåtas genom riksdagsbeslut med enkel majoritet. Om uppgiften innefattar myndighetsutövning ska riksdagens beslut fattas i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen (10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen). Det innebär att det krävs att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för det. Beslut kan också fattas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag (se 8 kap. 14 § regeringsformen).

Med myndighetsutövning avses generellt beslut och åtgärder som är ett uttryck för samhällets maktbefogenheter gentemot enskilda.

Det avser åtgärder som gäller bl.a. ingrepp i enskildas frihet eller egendom. Med myndighetsutövning enligt 10 kap. 8 § regeringsformen förstås dock inte enbart myndighetsutövning mot enskild. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att den särskilda beslutsordning som föreskrivs i andra stycket avsågs reserveras för delegation av uppgifter, vars utövande på ett ingripande sätt påverkar svenska – allmänna eller enskilda – intressen och som därför ur suveränitetssynpunkt i princip bör förbehållas svenska organ. Mot denna bakgrund föreslogs att den särskilda beslutsordningen skulle gälla bara i fråga om överlåtelse av uppgifter som innefattar myndighetsutövning (proposition om överlåtelse av vissa offentligrättsliga uppgifter till internationella organ, prop. 1984/85:61 s. 16).

Utövandet av militära maktbefogenheter i försvaret av Sverige mot väpnade angrepp och mot territoriella kränkningar har bedömts utgöra sådana uppgifter som på ett ingripande sätt påverkar svenska allmänna och enskilda intressen, och som ur suveränitetssynpunkt i princip bör förbehållas svenska organ. Att tillåta att utländsk militär på svenskt territorium går i strid med invaderande fiendesoldater eller använder vapenmakt för att hindra kränkningar av svenskt territorium har ansetts vara en sådan överlåtelse som ska beslutas av riksdagen i den ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen.²³ Att myndighetsutövningen avser utövande av den utländska statens myndighet är utan betydelse. Regeringen har vidare gjort bedömningen att mer begränsade samarbeten om utländskt militärt agerande på svenskt territorium, som inte innefattar utländskt direkt deltagande i stridigheter mot angripare eller annars användande av vapenmakt mot kränkande stat, inte förutsätter beslut enligt den särskilda beslutsordningen.²⁴

För att en utländsk stats militära personal ska kunna tilldelas maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen som innebär inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen respektive ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden enligt 8 kap. 2 § regeringsformen, krävs vidare särskild lagreglering om detta.²⁵

²³ Jfr propositionen Operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland prop. 2019/20:110 s. 16, prop. 2021/22:246 s. 10 och propositionen Sveriges medlemskap i Nato prop. 2022/23:74 s. 27.

²⁴ Se ovan angivna propositioner samt SOU 2016:64.

²⁵ Se prop. 2019/20:110 s. 37

Det har i tidigare lagstiftningsarbete bedömts att det inte krävs någon reglering i svensk lag av den maktutövning som utländska stödjande militära styrkor kan komma att utöva mot utländska fiendliga styrkor. Detta är en följd av att regleringen i regeringsformen om grundläggande fri- och rättigheter (2 kap. regeringsformen) och om lagar och andra föreskrifter (8 kap. regeringsformen) ytterst inte kan anses omfatta sådana fiendestyrkor.²⁶

Regeringen har genom lagen (2020:782) om operativt militärt stöd bemyndigats att överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU när dessa lämnar stöd till Sverige i form av militära styrkor.²⁷ De förvaltningsuppgifter som avses är dels de som ingår i uppgiften att militärt möta ett väpnat angrepp, bl.a. väpnad strid mot angripande styrkor, dels de som ingår i uppgiften att hindra kränkningar av svenskt territorium i fred eller under krig mellan främmande stater.²⁸ Lagstiftningen motiveras med att det i de aktuella situationerna måste vara möjligt att snabbt fatta beslut och att en riksdagsbehandling därför inte utan väsentliga olägenheter kan avvaktas.²⁹

I bl.a. lagen om operativt militärt stöd finns även bestämmelser som närmare reglerar finsk respektive amerikansk militär personals förutsättning att utöva vissa maktbefogenheter i Sverige, t.ex. vid bevakning av skyddsobjekt. I följande avsnitt redogörs närmare för lagen om operativt militärt stöd.

4.3 Lagen om operativt militärt stöd

Den 15 oktober 2020 trädde lagen (2020:782) om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland i kraft (se propositionen Operativt militärt samarbete mellan Sverige och Finland, prop. 2019/20:110, bet. 2019/20:UFöU5, rskr. 2020/21:3). Syftet med lagen var att stärka ländernas nationella försvar och förmåga att agera militärt tillsammans. I lagen bemyndigades regeringen att fatta vissa beslut om att lämna respektive ta emot operativt militärt stöd inom ramen för försvarssamarbetet med Finland. I förarbetena till lagen

²⁶ Se prop. 2019/20:110 s. 36.

²⁷ Se prop. 2019/20:110 s. 36.

²⁸ Se prop. 2021/22:246 s. 11–14 och prop. 2022/23:74 s. 29–33.

²⁹ Se a. prop. s. 28–31.

framhålls att det svensk-finska försvarssamarbetet har en särställning genom sitt djup och omfattning och att försvarssamarbetet har bred förankring i riksdagen. Det påpekas också att något som särskiljer samarbetet från Sveriges övriga försvarssamarbeten är att det innefattar operationsplanering och förberedelser för ett gemensamt användande av civila och militära resurser i olika scenarier, bl.a. i händelse av territoriella kränkningar eller väpnade angrepp. Slutsatsen är att detta förutsätter att beslut om att ta emot och lämna operativt militärt stöd kan fattas med mycket kort varsel.

I lagstiftningsärendet gjordes bedömningen att den tid det normalt tar för riksdagen att fatta de beslut som krävs för att Sverige ska kunna lämna respektive ta emot militärt stöd inom ramen för det svensk-finska samarbetet kan riskera att omintetgöra effektiviteten i samarbetet och försvåra aktiveringen av den operativa planering och de förberedelser för ett gemensamt användande av militära resurser som utvecklats. Det framhölls att det i de aktuella situationerna ofta rör sig om ett snabbt händelseförlopp och att det därför måste vara möjligt att fatta beslut så fort som möjligt för att kunna möta en situation där ytterst Sveriges suveränitet kan vara äventyrad. Vidare framhölls att det, eftersom det rör sig om ett långsiktigt samarbete med ett annat land som kräver kontinuerliga åtaganden och en hög grad av ömsesidig förutsebarhet, inte heller är lämpligt att göra effektueringen av samarbetet beroende av att riksdagen löpande tar till vad som i grunden är extraordinära metoder för att förkorta beslutsförfarandet. Det underströks också att även om beslutsförfarandet i riksdagen, när ideala förhållanden föreligger, kan kortas till ett mindre antal dagar kan det många gånger ändå vara för lång tid för att ett verksamt stöd ska kunna lämnas. Regeringen gjorde därför bedömningen, som riksdagen ställde sig bakom, att det för att det svensk-finska försvarssamarbetet ska kunna göras effektivt i praktiken fanns anledning att bemyndiga regeringen att fatta nödvändiga beslut.³⁰

Lagens namn ändrades och fick sin nuvarande rubrik, lagen om operativt militärt stöd, genom lagstiftning som trädde i kraft den 19 maj 2022 (se propositionen Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater, prop. 2021/22:246, bet. 2021/22:UU19, rskr. 2021/22:298). Detta var en

³⁰ Se prop. 2019/20:110 s. 28–30.

konsekvens av att lagens tillämpningsområde vidgades genom att regeringen bemyndigades att begära operativt militärt stöd även av en stat som är medlem i Nato eller EU. Lagändringarna tillkom mot bakgrund av det nya och försämrade säkerhetspolitiska läge som råder i Europa efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022, för att skyndsamt effektivisera Sveriges möjligheter att ta emot militärt stöd. Genom propositionen om Sveriges medlemskap i Nato, som beslutades av riksdagen den 22 mars 2023, utvidgades lagens tillämpningsområde ytterligare genom att regeringen även bemyndigades att ta emot stöd i form av militära styrkor av Nato.³¹ Denna lagändring trädde i kraft den 15 mars 2024.

De centrala bestämmelserna i lagen om operativt militärt stöd är uppbyggda kring bemyndiganden till regeringen att ge respektive begära operativt militärt stöd. Regeringen får på begäran av Finland sätta in svenska väpnade styrkor för att i enlighet med internationell rätt stödja Finland med att hindra kränkningar av finskt territorium (1 §). Detta gäller under förutsättning att Sverige inte är i krig och det inte råder en väpnad konflikt på finskt territorium. Med svenska väpnade styrkor avses samma sak som i 15 kap. 16 § regeringsformen.

Regeringen får också begära stöd av Nato eller en stat som är medlem i EU eller Nato i form av militära styrkor för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige, om Sverige är i krig eller krigsfara, eller för att hindra kränkningar av svenskt territorium i fred eller under krig mellan främmande stater. Regeringen får för dessa ändamål överlåta förvaltningsuppgifter till den som lämnar sådant stöd (2 och 3 §§).

Lagen om operativt militärt stöd innehåller även bemyndiganden för Försvarmakten att överlåta förvaltningsuppgifter till finsk och amerikansk militär personal. Bestämmelserna i 4 och 5 §§ reglerar i vilka fall Försvarmakten får besluta att finsk och amerikansk militär personal som lämnar stöd till Sverige enligt lagen och som är lämpliga för uppgiften får anlitas för bevakning av vissa skyddsobjekt, närmare bestämt områden där styrkan bedriver militär verksamhet (4 §). Försvarmakten får också besluta att finsk eller amerikansk militär personal som lämnar stöd till Sverige med

³¹ Se propositionen Sveriges medlemskap i Nato, prop. 2022/23:74, bet. 2022/23:UU16 och rskr. 2022/23:148.

att möta ett väpnat angrepp mot landet får genomföra beslut om undanförsel och förstöring enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring (5 §). I lagen om operativt militärt stöd finns vidare en bestämmelse som ger finsk och amerikansk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 4 eller 5 § ett straffrättsligt skydd motsvarande det för tjänstemän enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken. Utöver det innehåller lagen om operativt militärt stöd bestämmelser som syftar till att genomföra avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, det s.k. DCA-avtalet.³²

I propositionen En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar (prop. 2025/26:6) lämnas förslag på vissa ändringar i lagen om operativt militärt stöd som syftar till att skapa bättre förutsättningar för Sverige att delta i det operativa militära samarbetet inom Nato. Det föreslås att det införs en särskild reglering om hur beslut ska fattas om att sätta in svenska väpnade styrkor för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar. Det föreslås vidare att lagen ska byta namn till lagen om operativt militärt samarbete.

³² Se propositionen Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater, prop. 2023/24:141.

5 Anpassningar av lagstiftningen för operativt militärt samarbete på svenskt territorium

5.1 Befogenhet för regeringen att överlåta förvaltningsuppgifter till utländska militära styrkor

Promemorians förslag: Regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och därigenom överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten.

Skälen för promemorians förslag

Regeringen behöver kunna överlåta förvaltningsuppgifter till utländska militära styrkor för att försvara en allierad stats territorium

Som närmare redogjorts för i avsnitt 4.1 syftar Natosamarbetet till kollektivt försvar av det nordatlantiska området. Nato har inga egna militära styrkor utan det kollektiva försvaret inom Nato utgår från ett nyttjande av de allierades militära resurser och att befälsrätten över dessa kan överföras till Nato. Medlemskapet i Nato förutsätter att Nato och allierade stater kan genomföra militär verksamhet för avskräckning och försvar på och från svenskt territorium. Eftersom det rör sig om samordnade operationer eller aktiviteter för att gemensamt försvara alliansen och dess medlemsstater kan det ofta

vara svårt att göra en distinktion mellan en som ger militärt stöd och en som tar emot militärt stöd. Natooperationer och andra aktiviteter åger rum för det gemensamma försvaret.³³

Som också redogjorts för i avsnitt 4.2 är det som utgångspunkt regeringen som, i enlighet med riksstyrelsefunktionen och ansvaret för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik, beslutar om mellanfolklig organisations och utländsk stats, inklusive militära styrkor, tillträde till svenskt territorium. Det ankommer även på regeringen att besluta om vilken verksamhet som då får bedrivas i Sverige. För att ett utländskt organ ska kunna utföra förvaltningsuppgifter på svenskt territorium krävs dock beslut om överföring av sådan uppgift, i enlighet med bestämmelserna i 10 kap. 8 § regeringsformen. Enligt 10 kap. 8 § första stycket regeringsformen ska beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift till en annan stat eller mellanfolklig organisation fattas av riksdagen. Riksdagen får enligt samma bestämmelses andra stycke bemyndiga regeringen eller någon annan myndighet att i särskilda fall besluta om en sådan överlåtelse. Innefattar uppgiften myndighetsutövning ska beslutet fattas enligt en särskild beslutsordning.

För att en överlåtelse av förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning ska uppstå, har det ansetts tillräckligt att en åtgärd som utgör myndighetsutövning tillåts utföras av en annan stats behöriga organ på svenskt territorium. Att myndighetsutövningen avser utövande av den utländska statens myndighet saknar betydelse (se prop. 2019/20:110 s. 17).

Redan enligt gällande rätt är det möjligt för regeringen att överlåta vissa förvaltningsuppgifter på försvarsområdet till utländska organ (se avsnitt 4.3). I tidigare lagstiftningsarbeten har konstaterats att uppgiften att möta ett väpnat angrepp utgör en förvaltningsuppgift i den mening som avses i 10 kap. 8 § regeringsformen och att det krävs ett beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift till en annan stat för att en annan stat ska kunna bistå Sverige med militära styrkor i syfte att möta ett väpnat angrepp mot Sverige och hindra kränkningar av svenskt territorium. Det har vidare ansetts vara en sådan överlåtelse som ska beslutas i den särskilda ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regerings-

³³ Jfr Försvarmaktens remissvar den 15 november 2022 till Ds 2022:24 Sveriges medlemskap i Nato samt prop. 2025/26:6 s. 48.

formen (se prop. 2019/20:110 s. 16–18 och 28 och prop. 2021/22:246 s. 10).

Enligt 2 § lagen om operativt militärt stöd får regeringen, om Sverige är i krig eller krigsfara, begära stöd i form av militära styrkor av Nato och av en stat som är medlem i den organisationen eller i EU, för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige. Enligt 3 § får regeringen, i fred eller under krig mellan främmande stater, begära motsvarande stöd, för att i enlighet med internationell rätt hindra kränkningar av svenskt territorium. Regeringen får för dessa ändamål överlåta förvaltningsuppgifter till den som lämnar stödet. I tidigare förarbeten framgår att de förvaltningsuppgifter som avses är dels de som ingår i uppgiften att militärt möta ett väpnat angrepp, dels de som ingår i uppgiften att hindra kränkningar av svenskt territorium och som Försvarsmakten för närvarande har, dvs. att upptäcka och avvisa främmande stats kränkningar av svenskt territorium (se 15 kap. 13 § regeringsformen och förordningen [1982:756] om Försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m. [IKFN-förordning]). Ett sådant stöd kan t.ex. bestå av flygstridskrafter, marina enheter, stridsfordon, vapensystem eller marktrupp. Exempel på sådana situationer då stöd med att möta kränkningar behövs kan vara kränkningar av svenska landområden, sjöterritorium eller det svenska luftrummet med t.ex. örlogsfartyg, inklusive undervattensfarkoster, militära flygfarkoster, markfordon eller trupp.

Nuvarande lagstiftning medger dock endast att försvarsåtgärder som syftar till försvaret av Sverige överlåts till utländska styrkor. I det kollektiva försvaret inom Nato kan även försvarsåtgärder behöva vidtas från svenskt territorium till försvar av annan allierad eller i övrigt för det kollektiva försvaret av alliansen, utan att Sverige är utsatt för en territoriell kränkning eller ett väpnat angrepp.

Frågan är därmed om försvarsåtgärder som kan bli aktuella i sådana fall är att anse som sådana förvaltningsuppgifter enligt 10 kap. 8 § regeringsformen som kräver beslut om överlåtelse.

De militära försvarsåtgärder på och från svenskt territorium som kan aktualiseras i försvaret av allierade utgörs av militära operationer och andra militära aktiviteter för att avskräcka från väpnat angrepp och för att möta väpnat angrepp mot ett annat Natolands territorium. Sedan medlemskapet i Nato är det en svensk

förvaltningsuppgift att genomföra verksamhet för det kollektiva försvaret inom Nato. I detta avseende anges i 1 § förordningen (2024:1333) med instruktion för Försvarmakten att Försvarmakten ska försvara Sverige och allierade stater mot ett väpnat angrepp med utgångspunkt i det kollektiva försvaret inom Nato. Försvarmakten ska även bidra till att hävda allierade staters territoriella integritet. Försvarsåtgärderna kan innefatta stridshandlingar från svenskt territorium riktade mot fientliga styrkor som kränker en annan allierad stats territorium. Det kan även röra sig om stridshandlingar riktade mot fientliga styrkor som genomför ett väpnat angrepp mot en allierad eller i övrigt mot militära mål i ett angripande land. Det kan alltså vara fråga om att utländska styrkor från svenskt territorium genomför stridshandlingar vars effekter inträffar utanför svenskt territorium. Som exempel kan nämnas att allierat luftvärn eller annat allierat artilleri placerat på svenskt territorium används för beskjutning av fientliga styrkor i ett annat Natoland eller på eller över internationellt vatten. Ett annat exempel kan vara att allierat stridsflyg från svenskt territorium genomför stridsuppdrag riktat mot fientliga militära mål utanför svenskt territorium.

Den slutsats som regeringen tidigare kommit till om vilka åtgärder som kräver beslut om överföring av förvaltningsuppgift förändras inte av att samma slags åtgärder vidtas för försvaret av annan än Sverige. För att utländska allierade styrkor som befinner sig i Sverige ska få genomföra stridshandlingar och andra försvarsåtgärder mot fientliga styrkor krävs beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift. När det därefter gäller frågan om det är en överlåtelse som ska beslutas i den särskilda ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen, har det i tidigare lagstiftningsärenden bedömts att utövandet av militära maktbefogenheter i försvaret av Sverige mot väpnade angrepp och mot territoriella kränkningar är sådana uppgifter som på ett ingripande sätt påverkar svenska – allmänna och enskilda – intressen och som därför ur suveränitetssynpunkt i princip bör förbehållas svenska organ. Att tillåta att stödjande utländsk militär på svenskt territorium går i strid med invaderande fiendesoldater eller använder vapenmakt för att hindra kränkningar av svenskt territorium, har mot den bakgrunden bedömts utgöra en sådan överlåtelse som ska beslutas av riksdagen i den ordning som anges i 10 kap. 8 § andra

stycket regeringsformen. (Se prop. 2019/20:110 s. 17, bet. 2019/20:UFöU5 och rskr. 2020/21:3 samt efterföljande ändringar i 1 och 2 §§ lagen om operativt militärt stöd.)

Det saknas anledning att bedöma saken annorlunda när fråga är om utövandet av militära maktbefogenheter i form av försvarsåtgärder från svenskt territorium som sker för försvaret av en allierad stat. Även när åtgärderna som vidtas från svenskt territorium avser försvaret av en allierad stat får påverkan på svenska allmänna eller enskilda intressen anses vara ingripande. En försvarsåtgärd som skulle anses utgöra förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning om den utfördes för försvaret av Sverige bör alltså även anses utgöra en sådan uppgift när den utförs för försvaret av en allierad. Att tillåta sådana åtgärder bör anses vara en sådan överlåtelse som ska beslutas av riksdagen i den ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen. Antingen kan beslutet fattas genom ett enkelt beslut varom minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter enas, eller så kan beslutet fattas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Det är viktigt att understryka att inte all typ av utländsk militär verksamhet, inklusive inom ramen för Nato, som sker på svenskt territorium kan anses kräva beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift. En bedömning måste alltid göras i det enskilda fallet om viss verksamhet på svenskt territorium kräver beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift enligt det bemyndigande till regeringen som här föreslås eller enbart tillträdesbeslut.

Befogenhet för regeringen att besluta om en utländsk styrkas militära försvarsåtgärder på svenskt territorium

Som framkommit ovan behöver militära försvarsåtgärder kunna vidtas av utländska styrkor på och från svenskt territorium såväl för försvaret av Sverige som för andra allierade och i övrigt inom ramen för det kollektiva försvaret inom Nato. Det är av samma skäl som berörts i förarbetena till lagen om operativt militärt stöd nödvändigt att det är regeringen som bemyndigas att överlåta sådana förvaltningsuppgifter som behövs för att utländska styrkor på svenskt territorium ska kunna genomföra sådan verksamhet (se avsnitt 4.3). Det ligger i sakens natur att beslut om överlåtelse av

förvaltningsuppgifter till utländska militära styrkor i de här fallen måste kunna ske så snabbt som möjligt och inte vara beroende av att riksdagen fattar beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift i det enskilda fallet. Enligt förslaget i denna promemoria bör regeringen i lag ges ett bemyndigande som möjliggör detta.

Ett bemyndigande till regeringen bör fortfarande omfatta att överlåta sådana förvaltningsuppgifter som behövs för att Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i EU ska kunna lämna stöd till försvaret av Sverige med väpnade styrkor. Det avser t.ex. stöd för att hindra kränkningar av svenskt territorium och med att möta ett väpnat angrepp mot Sverige. Det nya bemyndigandet bör alltså fortfarande medge överlåtelse av sådana förvaltningsuppgifter.

Bemyndigandet bör formuleras på så sätt att regeringen ges befogenhet att besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium.

Att regeringens bemyndigande avser överlåtelse i särskilda fall till en utländsk stat eller till Nato medför att det ankommer på regeringen att närmare avgränsa stödets omfattning, bl.a. avseende uppgifter, tidsförhållanden och geografi, lednings- och lydnadsförhållanden, samt de befogenheter stödjande styrkor ska ha, t.ex. genom en hänvisning till tillämpliga insatsregler (jfr prop. 2019/20:110 s. 32).

Med *militär verksamhet för avskräckning och försvar* förstås framför allt sådana operationer eller andra aktiviteter som sker inom ramen för Natos samlade avskräckning och försvar (se vidare avsnitt 4.1 och prop. 2025/26:6 s. 44–45). Med operationer eller andra aktiviteter för Natos samlade avskräckning och försvar avses avskräckning och försvar mot väpnade angrepp inom det geografiska område som omfattas av Natos försvarsgarantier (se artiklarna 5 och 6 i nordatlantiska fördraget). Begränsningen till försvaret av det geografiska område som anges i artikel 6 i nordatlantiska fördraget innebär inte att operationer inte får äga rum utanför detta område, men däremot att operationen ska syfta till att försvara just det området. Operationer för Natos samlade avskräckning och försvar kan genomföras under Natos ledning. Även allierades bi- och

multilaterala operationer, militära övningar och andra aktiviteter bidrar till Natos samlade avskräckning och försvar. Deltagande i den typen av operationer eller andra aktiviteter kan därför omfattas av bestämmelsen. Det avgörande vid den bedömningen är om insatsens syfte är att bidra till Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar som den kommer till uttryck i nordatlantiska fördraget, dvs. försvaret av det område som omfattas av Natos försvarsgarantier.

Bestämmelsen bör dock inte vara begränsad till Natos samlade avskräckning och försvar utan även omfatta försvar av andra EU-länder som inte är medlemmar i Nato (jfr artikel 42.7 i EU-fördraget). Bestämmelsen omfattar också bi- eller multilaterala operationer och andra aktiviteter som sker gemensamt med andra EU- eller Natoländer men som inte i sig syftar till att bidra till Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar som den kommer till uttryck i nordatlantiska fördraget.

Det kan röra sig om att militära förband under en tid befinner sig på svenskt territorium inom ramen för en gemensam operation eller annan aktivitet. Annan sådan verksamhet kan vara frambasering av stridsflyg på svenskt territorium eller fartyg som utgår från svenska hamnar eller svenskt territorialvatten. Som redogjorts för i avsnitt 4.2 följer det redan med riksstyrelsefunktionen att det som utgångspunkt är regeringen som beslutar om vilken verksamhet utländska stater, inklusive militära styrkor, får vidta på svenskt territorium.

Det saknas skäl att begränsa bestämmelsens tillämplighet till om det råder krig eller krigsfara, eftersom operationer och aktiviteterna för avskräckning och försvar kan äga rum såväl i fred som krig. I detta avseende ska framhållas att operationer och aktiviteter i fredstid genomförs för att avskräcka en potentiell angripare från väpnade angrepp och därmed från krig.

I avsnitt 4.2.3 framgår att för att utländska organ ska kunna genomföra vissa åtgärder på svenskt territorium krävs överlåtelse av förvaltningsuppgift enligt 10 kap. 8 § regeringsformen. De förvaltningsuppgifter som kan bli aktuella för en utländsk styrka att utföra kan sammanfattas i begreppet *militära försvarsåtgärder*. De militära försvarsåtgärder som avses är genomförande av sådana operationer och andra aktiviteter för avskräckning och försvar som beskrivits ovan. I begreppet militära försvarsåtgärder ingår t.ex. att kunna gå i väpnad strid mot en angripares styrkor, oaktat om

angriparens syfte är att gå till väpnat angrepp mot Sverige eller annan allierad. Begreppet omfattar även att upptäcka och avvisa främmande stats kränkningar av svenskt eller en allierad stats territorium. Ett ytterligare exempel på en sådan uppgift kan vara att utföra sjöminering i enlighet med förordningen (2023:623) om sjöminering. Som exempel kan även nämnas att allierat luftvärn eller annat allierat artilleri placerat på svenskt territorium används för beskjutning av fientliga styrkor i ett annat Natoland eller på eller över internationellt vatten. Ett annat exempel kan vara att allierat stridsflyg från svenskt territorium genomför stridsuppdrag riktat mot fientliga militära mål utanför svenskt territorium.

En annan situation som kan kräva en tillämpning av den föreslagna bestämmelsen är för att svenska förband, som ställts under Natobefäl eller annat utländskt befäl³⁴ ska kunna genomföra militära försvarsåtgärder i Sverige. För att en överlåtelse av befälsrätten ska kunna ske kan vidare ett beslut om insättande av den svenska styrkan enligt 15 kap. 16 § regeringsformen behöva fattas.³⁵

Beslutet att tillåta att utländska styrkor genomför militära försvarsåtgärder på och från svenskt territorium innebär en överlåtelse av förvaltningsuppgifter till den som vidtar de militära försvarsåtgärderna. Det bör tydligt framgå direkt av lagregeln att regeringens beslut utgör en överlåtelse av förvaltningsuppgifter i den mening som avses i 10 kap. 8 § regeringsformen till Nato eller annan stat. Detta har även tidigare uttryckligen framgått av bestämmelsen

³⁴ Det som i militära sammanhang kallas för Transfer of Authority (TOA).

³⁵ Bestämmelsen i 15 kap. 13 § regeringsformen medger inte att regeringen beslutar om att sätta in rikets försvarsmakt för att möta ett väpnat angrepp mot en annan stat eller för att hindra kränkningar av en annan stats territorium. Det ska dock framhållas att bestämmelsen inte är territoriellt begränsad, vilket innebär att regeringen får sätta in Försvarsmakten utanför Sveriges gränser, så länge det syftar till försvaret av Sverige. Situationen kan vara sådan att Sverige försvaras bäst utanför Sveriges gränser (se prop. 2024/25:34 s. 91). För att en svensk styrka som står under Natobefäl ska kunna sättas in i andra fall än för att möta ett väpnat angrepp mot Sverige eller för att hindra en kränkning av Sveriges territorium krävs dock, utöver att regeringen beslutat om att förbandet ska ställas under Natobefäl, att någon av förutsättningar att sätta in förbandet som framgår av 15 kap. 16 § regeringsformen är för handen. Av den bestämmelsens första stycke följer att regeringen får sända svenska väpnade styrkor till andra länder eller i övrigt sätta in sådana styrkor för att fullgöra en internationell förpliktelse som har godkänts av riksdagen. Av 15 kap. 16 § andra stycket regeringsformen följer vidare att svenska väpnade styrkor i övrigt får sändas till andra länder eller sättas in om det finns ett medgivande i lag som anger förutsättningarna för åtgärden eller om riksdagen medger det i ett särskilt fall. I prop. 2025/26:6 lämnas bl.a. förslag om att regeringens ska bemyndigas att ska sätta in svensk väpnad styrka med en begränsad numerär under en begränsad tid om behovet av ett svenskt deltagande uppkommer med kort varsel eller om ett dröjsmål skulle kunna leda till avsevärda men för angelägna svenska intressen.

och den ändrade utformningen av bestämmelsen innebär i detta avseende ingen ändring.

Skillnaden mot nuvarande 2 och 3 §§ lagen om operativt militärt stöd är att möjligheten att överlåta förvaltningsuppgifter inte begränsas till situationer då verksamheten på det svenska territoriet avser att stödja Sverige med att möta ett väpnat angrepp mot Sverige och hindra kränkningar av svenskt territorium utan kan avse avskräckning och försvar även av annan stats territorium. Eftersom dessa åtgärder ligger inom ramen för den föreslagna paragrafen kan 2 och 3 §§ ersättas av den nu föreslagna 2 §. Den nu föreslagna bestämmelsen innebär därför ingen inskränkning mot gällande rätt.

Genom uttrycket i enlighet med *internationell rätt* tydliggörs att de militära försvarsåtgärder som vidtas på svenskt territorium alltid måste vara förenlig med folkrättens regler (se prop. 2019/20:110 s. 24). Uttrycket används i såväl nuvarande 1–3 §§ lagen om operativt militärt stöd och i 15 kap. 13 § regeringsformen som handlar om regeringens befogenhet att sätta in rikets försvarsmakt till rikets försvar.

Det har i tidigare lagstiftningsärenden konstaterats att reglering i lag krävs för att en stödjande stats militära personal ska kunna tilldelas maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen som innebär inskränkningar i fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen respektive ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden enligt 8 kap. 2 § regeringsformen (prop. 2019/29:110 s. 37). I den mån det saknas en lagreglering av sådana inskränkningar eller ingripanden kan bemyndigandet i 2 § lagen om operativt militärt stöd alltså inte användas för att ge den utländska staten sådana befogenheter. Det kan i sammanhanget noteras att det i 3–5 §§ lagen om operativt militärt stöd föreslås bestämmelser som ger regeringen respektive Försvarmakten befogenhet att överlåta till utländska militära styrkor att vidta vissa åtgärder som innebär sådana inskränkningar och ingripanden (se vidare avsnitt 5.2 och 5.3).

En naturlig följd av det svenska Natomedlemskapet är att kollektiva försvarsåtgärder kan komma att vidtas från svenskt territorium i händelse av ett väpnat angrepp mot en allierad. En följd av detta kan bli att Sverige är att anse som part till den väpnade konflikten, även om det inte är svenska styrkor som agerar. Så kan t.ex. vara fallet om Sverige tillåter att allierade styrkor riktar stridshandlingar mot angripande styrkor från svenskt territorium.

Det nu aktuella förslaget innebär att regeringen, med tillämpning av det bemyndigande som nu föreslås, kan tillåta åtgärder som medför att Sverige kan anses vara part i en väpnad konflikt. Det ska dock framhållas att begreppen väpnad konflikt och väpnat angrepp inte är samma sak som begreppet krig i 15 kap. regeringsformen, som är internrättsligt. Att Sverige folkrättsligt sett anses vara part i en väpnad konflikt eller ha utsatts för ett väpnat angrepp kan men måste inte innebära att Sverige är i krig i den mening som avses i regeringsformen.

5.2 Upprätthållande av ordning och säkerhet

Promemorians förslag: Bestämmelsen i lagen om operativt militärt samarbete om att regeringen får besluta om att det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen ska gälla amerikansk personal som befinner sig i Sverige inom ramen för DCA-avtalet, ska även gälla utländsk militär personal från Nato, medlemmar i Nato eller i EU.

Försvarmakten ska ha befogenhet att besluta att utländsk militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU som ingår i en militär styrka som genomför en operation eller annan aktivitet i Sverige, om det är lämpligt och förenligt med de uppgifter som styrkan har, får bevaka vissa skyddsobjekt där styrkan bedriver militär verksamhet och vissa rörliga skyddsobjekt och transporter.

Vad som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen ska även gälla utländsk militär personal som bevakar skyddsobjekt.

Promemorians bedömning: Förslagen innebär överlåtelse av förvaltningsavgifter till Nato och andra stater.

Skälen för promemoriens förslag och bedömning

Regleringen inom Nato

De rättsliga förutsättningarna för utländska styrkors verksamhet i Sverige regleras genom statusavtal. Sverige har den 2 augusti 2024 tillträtt Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA) och sedan dess är det framför allt det avtalet som är tillämpligt statusavtal i förhållande till andra Natoallierade.³⁶ Sverige har också 2014 ingått ett samförståndsavtal om värdlandsstöd med Nato.³⁷ Avtalen har införlivats i svensk rätt.

Skydd av styrkor regleras i samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato. Omfattande och effektivt skydd av styrkor ska planeras för Natos stationära högkvarter och all liknande militär verksamhet, och ska på lämpligt sätt beskrivas i operationsplaner och planeringsanvisningar för övningar eller tilläggsöverenskommelser. Skydd av styrkor ska ske i enlighet med Natos principer och förfaranden och på ett sätt som är förenligt med Nato SOFA. Under inga omständigheter ska det skydd av styrkor som behövs eller tillhandahålls strida mot Nato SOFA eller lagarna i värdlandet. Värdlandet ska på lämpligt sätt informera det sändande landet och Natobefälhavaren om föreslagna åtgärder, begränsningar och restriktioner för skydd av styrkor. Varje sändande land ansvarar för att på lämpligt sätt identifiera och förse värdlandet och Natobefälhavaren med information om sina behov och begränsningar i fråga om skydd av styrkor. Utöver det ansvar i fråga om skydd av styrkor som anges i Natos principer och förfaranden för skydd av styrkor, ansvarar Natobefälhavaren för att samordna allt skydd som behövs och tillhandahålls av värdlandet och det sändande landet för att skydda styrkorna.

I ett kompletterande tekniskt avtal från 2022³⁸ anges därutöver bl.a. följande. Både sändande stater och värdlandet ska utse samverkansbefäl som ska vara tillgängliga dygnet runt. Den sändande staten får vidta åtgärder för skydd inom den egna styrkan under militära Natoaktiviteter, förutsatt att de har blivit

³⁶ Se propositionen Sveriges tillträde till vissa Natoavtal, prop. 2023/24:133.

³⁷ Se propositionen Samförståndsavtal om värdlandsstöd, prop. 2015/16:152.

³⁸ Technical Arrangement between the Government of the Kingdom of Sweden and Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) regarding the Provision of Host Nation Support for the Execution of NATO Operations/Exercises/Similar Military Activity.

formaliserade i en skriftlig överenskommelse mellan den sändande och den mottagande staten i enlighet med nationell och internationell rätt om utstationering och transitering av styrkor. Dessa åtgärder ska koordineras med Försvarsmakten genom de sändande staternas samverkansbefäl. Skyddsnivån ska baseras på en hotbedömning som värdlandet gör. Ytterligare skyddsåtgärder utgår ifrån förändringar i hotbedömningen, men varje sändande stat får utifrån vad den anser nödvändigt besluta om att vidta åtgärder för att öka skyddsnivån inom den egna kontingenten och de områden som styrkan disponerar. Värdlandet ska informeras om dessa åtgärder.

En sändande stat ska i förväg identifiera sina behov och lämna en behovsförteckning till den mottagande staten. Det ankommer på värdnationen att stödja den sändande staten med sådant som efterfrågas, bl.a. skydd och bevakning. Kostnaden för tillhandahållna tjänster, utom i de begränsade fall när dessa ska tillhandahållas kostnadsfritt enligt avtalet, faktureras sedan den sändande staten. Utländska förband som deltar i övningar i Sverige begär regelmässigt hjälp med skydd och bevakning som värdlandsstöd.

Artikel VII punkten 10 a i Nato SOFA ger den sändande statens militärpolis rätt att utöva polisiär myndighet inom det egna förlägningsområdet, och att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen och säkerheten där. Utövandet av polisiär myndighet utanför förlägningsområdet får enligt avtalet ske enligt särskild överenskommelse med den mottagande staten och enbart i den mån det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen bland styrkornas medlemmar (artikel VII punkten 10 b).

Sverige är därutöver också part till avtal mellan Europeiska unionens medlemsstater om status för den militära och civila personal som utstationeras vid Europeiska unionens institutioner, för de högkvarter och de styrkor som kan komma att ställas till Europeiska unionens förfogande inom ramen för förberedande och genomförande av de insatser som avses i artikel 17.2 i Fördraget om Europeiska unionen, inbegripet övningar, samt för den militära och civila personal från medlemsstaterna som ställs till Europeiska unionens förfogande i detta sammanhang (EU SOFA). Av artikel 12 punkten 1 i avtalet framgår att förband, operativa enheter och organ som normalt består av militär eller civil personal ska ha rätt att enligt avtal med den mottagande staten upprätthålla ordningen i alla de

läger, inrättningar, högkvarter eller andra anläggningar som uteslutande används av dem. Förbandens, de operativa enheternas och organens polis får vidta alla lämpliga åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet i anläggningarna. I artikel 12 punkten 2 regleras vidare att utanför anläggningarna ska den polis som avses i punkt 1 användas endast efter överenskommelse med den mottagande statens myndigheter och i samarbete med dessa, och endast i den mån det är nödvändigt för att upprätthålla disciplin och ordning bland medlemmarna av förbanden, de operativa enheterna eller organen.

Skydd av styrkor är en komplex verksamhet. Natobefälhavare ansvarar för alla aspekter av styrkeskydd för de styrkor som de har befälet över. Truppbidragande länder (sändande stater) ansvarar för sitt eget styrkeskydd men också för att bidra till och integrera i den vidare planen för styrkeskydd i den Natostyrka där de ingår. Stater som bidrar med styrkor ska informera Natobefälhavaren om eventuella nationella undantag eller andra förhållanden som kan påverka styrkeskyddet. Värdsnationer (mottagande stater), i samråd med Natobefälhavare, är ansvariga för stöd med styrkeskydd för Natoleda styrkor i landet. Styrkeskydd ska möjliggöra handlingsfrihet för Natobefälhavaren trots en hög hotnivå i operationsområdet. Planeringen av styrkeskyddet ska baseras på en gemensam lägesbild och riskbedömning. Behovet av styrkeskydd kan variera stort mellan men också inom olika operationer. Styrkeskyddet är en hörnpelare i operationsplaneringen och en kontinuerligt pågående process under en operation eller annan aktivitet.

Den svenska regleringen om rätt att ingripa med våld och tvång

I Sverige är en gärning som någon begår i nödvärn eller i nöd fri från ansvar. Detta gäller även för utländsk militär personal som befinner sig i landet. Beträffande nödvärn förutsätts, i de fall som nu närmast är av intresse, att det är fråga om ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom (24 kap. 1 § brottsbalken). Nöd föreligger när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse (24 kap. 4 § brottsbalken). I jämförelse med nödvärnsbestämmelsen ska särskilt

noteras att regeln om nöd dels gäller redan vid fara, dels omfattar även offentliga intressen. För bestämmelserna om nödvärn och nöd krävs att en bedömning görs ur försvarlighetssynpunkt. Enligt nödvärnsbestämmelsen krävs att handlingen inte är uppenbart oförsvarlig och enligt nödbestämmelsen att handlingen inte är oförsvarlig (24 kap. 1 respektive 4 § brottsbalken). I dessa uttryck ligger förenklat att hänsyn ska tas bl.a. till farans eller angreppets beskaffenhet, våldsanvändningen och omständigheterna i övrigt. Vid bedömningen av angreppets beskaffenhet beaktas framför allt angrিপarens och den angrіpnes egenskaper, huruvida angreppet kom plötsligt eller oväntat samt de yttre omständigheter som angreppet sker under.

I Sverige får också den som har begått brott på vilket fängelse kan följa gripas av envar, dvs. vem som helst, om han eller hon påträffas på bar gärning eller flyende fot. Envar får också gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne ska skyndsamt överlämnas till närmaste polisman. Denna bestämmelse i 24 kap. 7 § rättegångsbalken om s.k. envarsgripande gäller även för utländsk militär personal som befinner sig i Sverige.

Skyddslagen innehåller regler om bevakning av skyddsobjekt och ger den som bevakar ett skyddsobjekt rätt att vidta ytterligare ingripande åtgärder i detta syfte.

Den svenska lagstiftning som specifikt reglerar befogenheter för utländsk militär personal i Sverige finns lagen om operativt militärt stöd. Innehållet i lagen har närmare redovisats i avsnitt 4.3. I 4 § lagen om operativt militärt stöd finns en bestämmelse som bemyndigar Försvarsmakten att besluta att finsk eller amerikansk militär får anlitas för bevakning av vissa skyddsobjekt.

Den som bevakar ett skyddsobjekt benämns skyddsvakt om inte han eller hon är polisman eller sådan finsk och amerikansk militär personal som anlitas för bevakning av skyddsobjekt enligt lagen om operativt militärt stöd (9 § skyddslagen).

Enligt 4 § lagen om operativt militärt stöd gäller för finsk och amerikansk personal vad som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen. Det innebär att militär personal från Finland eller Amerikas förenta stater har getts relativt långtgående maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen.

Enligt 11 § första stycket skyddslagen får den som bevakar ett skyddsobjekt besluta om kroppsvisitation och undersökning av fordon, fartyg och luftfartyg, om det behövs för att bevakningsuppgiften ska kunna fullgöras eller för att söka efter föremål som kan tas i beslag enligt skyddslagen. Den som bevakar ett skyddsobjekt har enligt andra stycket även vissa befogenheter att ingripa mot obemannade farkoster. Av 12 § framgår att den som bevakar ett skyddsobjekt får avvisa, avlägsna eller, om en sådan åtgärd inte är tillräcklig, tillfälligt omhänderta en person inom eller invid skyddsobjektet, om personen överträder något förbud som gäller på grund av beslut enligt skyddslagen, vägrar att på begäran lämna uppgift om namn, födelsetid eller hemvist eller lämnar uppgift om detta som skäligen kan antas vara oriktig, vägrar att underkasta sig kroppsvisitation, eller vägrar att finna sig i undersökning av fordon, fartyg eller luftfartyg. I 13 § anges att en skyddsvakt inom skyddsobjektet och i dess närhet har samma befogenhet som en polisman att gripa den som det finns skäl att anhålla för spioneri, sabotage, terroristbrott, grovt rån eller förberedelse till ett sådant brott samt att ta föremål som personen för med sig i beslag. Detta gäller också om den misstänkte är på flykt från skyddsobjektet. Enligt 14 § får den som bevakar ett skyddsobjekt ta föremål i beslag som skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brott mot skyddslagen eller vara förverkade. Bestämmelsen i 15 § innehåller närmare regler om kroppsvisitation. I 16 § anges att protokoll ska föras över vissa ingripanden. Enligt 17 § ska ett tillfälligt omhändertagande, gripande eller beslag som har gjorts av en skyddsvakt genast anmälas till en polisman och beslagtagnen egendom överlämnas till polismannen.

Frågor om tillåten våldsanvändning för skyddsvakter för att genomföra en åtgärd i enlighet med 11–17 §§ skyddslagen regleras inte i den lagen, utan i polislagen (1984:387). Enligt 10 § första stycket polislagen får en polisman, i den utsträckning andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, under vissa förutsättningar använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd. Detta gäller bl.a. när polismannen möts med våld eller hot om våld (punkt 1) eller när någon som ska häktas, anhållas eller annars med laga stöd berövas friheten försöker undkomma eller polismannen annars möts av motstånd när han ska verkställa ett sådant frihetsberövande (punkt 2). Vidare gäller det när

polismannen med laga stöd ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller annat omhändertagande av egendom eller vid sådan husrannsakan som avses i rättegångsbalken. Våld mot person får då brukas endast om polismannen eller den som han biträder möts av motstånd (punkt 4 och andra stycket).

Enligt 29 § första stycket polislagen utsträcks den beskrivna rätten till våldsanvändning enligt 10 § första stycket 1, 2 och 4 samma lag till andra än polismän. Detta gäller bl.a. en vaktpost eller annan som vid Försvarmakten tjänstgör för bevakning. Militära skyddsvakter har således rätt att använda försvarligt våld för att genomföra en sådan tjänsteåtgärd som nämns i de angivna situationerna. Därutöver har en person som med laga stöd ska verkställa ett frihetsberövande – till exempel ett envarsgripande eller ett omhändertagande enligt skyddslagen – befogenheter enligt punkt 2. Vidare har den som i myndighetsutövning har befogenhet att verkställa en åtgärd som anges i punkt 4, också befogenhet att använda försvarligt våld för att genomföra den åtgärden. Punkt 4 omfattar således militära och civila skyddsvakter som ska avvisa eller avlägsna någon samt verkställa kroppsvisitation, beslag och husrannsakan av fordon, fartyg eller luftfartyg.

När det gäller de tjänsteåtgärder som är aktuella för skyddsvakter kan förenklat sägas att civila och militära skyddsvakter enligt polislagens bestämmelser kan ha rätt att bruka våld främst när de ska omhänderta eller avvisa någon samt genomföra kroppsvisitation eller beslag. Om det då är fråga om våld mot person krävs att skyddsvakten möts av motstånd. För militära skyddsvakter gäller därutöver att de har rätt att bruka våld när de möts av våld eller hot om våld. Skyddsvakter har däremot inte den rätt som polismän har att använda våld när det är fråga om att avvärja en straffbelagd handling eller en fara för liv, hälsa eller värdefull egendom eller för omfattande skada i miljön (punkt 3). Det kan dock anmärkas att det i ett sådant fall kan vara frågan om nöd, dvs. att fara hotar just liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse. Som tidigare nämnts är det tillåtet att vidta handlingar för att avvärja en nödsituation så länge dessa inte är oförsvarliga. Av 29 § andra stycket polislagen följer slutligen att en skyddsvakt har rätt att

vid ett frihetsberövande eller avlägsnande genomföra skyddsvisitation enligt 19 § första stycket 1 polislagen.³⁹

Rätten för en sändande stat att vidta åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkorna samt för medföljande militärpolis att utöva polisiär myndighet inom förläggningsområdet och liknande utrymmen som styrkorna disponerar följer som framkommit ovan av Nato SOFA och av vedertagna principer för internationellt militärt samarbete och har inte ansetts kräva någon uttrycklig bestämmelse i lag (se prop. 2023/24:141 s. 104). Däremot har det ansetts att rätten att ingripa utanför sådana områden som styrkorna disponerar, även om syftet enbart är att upprätthålla den egna ordningen, kräver att förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning överläts i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket och 8 § regeringsformen. En sådan rätt har införts för amerikansk personal enligt 3 a § lagen om operativt militärt stöd.

Utländska militära styrkors skydd och bevakning

Sveriges åtaganden som värdland följer, som har redovisats i det föregående, av samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato och ett kompletterande tekniskt avtal. Detta ger Sverige ett grundansvar för att stödja styrkor som genomför operationer eller annan verksamhet i Sverige med skydd och bevakning. Värdlandsstöd är också en verksamhet som Försvarsmakten har övat i större skala. Samtidigt är det tydligt av doktrin och praxis att även de sändande staterna har ett ansvar för skyddet av sina styrkor och ett berättigat intresse av att kunna sköta bevakningen inom tilldelade områden och av värdefull materiel. Styrkeskydd är ett samspel mellan sändande stater och värdlandet. Vid mer begränsade operativa samarbeten kan det ofta vara en lämplig ordning att värdnationen tillhandahåller skydd för den besökande styrkan. För att mer omfattande samarbeten, som omfattar ett större antal utländska förband och enheter, ska fungera på ett effektivt sätt finns det emellertid ett behov av att kunna ge truppbidragande länder befogenheter att själv sköta sitt skydd och bevakning. Det gäller i synnerhet när operativ verksamhet ska bedrivas av de besökande styrkorna.

³⁹ Prop. 2019/20:110 s. 48.

Som utgångspunkt gäller att rätten att utöva maktbefogenheter i Sverige ska fullgöras av svenska myndigheter. Det ligger dock i sakens natur att Sverige som medlem i Nato, en försvarsallians, har godtagit att allierade kan utföra uppgifter inom ramen för Natos kollektiva försvar i Sverige som normalt utförs av svenska myndigheter. För att möjliggöra ett ändamålsenligt samarbete med Nato och dess medlemsländer eller i förekommande fall EU-länder måste Sverige tillse att det, när så är lämpligt, finns möjlighet för allierade militära styrkor att bidra till sitt eget skydd och bevakning vid operationer och andra aktiviteter i Sverige. Skydd och bevakning är också en förmåga som finns inbyggd hos flertalet militära förband och det är en grundläggande uppgift som det finns inarbetade rutiner för. Det kan också vara så att ett utländskt förband har tillgång till förmågor för att upptäcka och hantera potentiella hot som Sverige inte kan erbjuda på den aktuella platsen (t.ex. för att upptäcka och oskadliggöra obemannade farkoster). Det vore i ett sådant fall irrationellt att inte utnyttja det utländska förbandets förmågor.

Försvarsmakten har också i flera sammanhang lyft fram att det är av vikt att säkerställa att utländska militära förband och enheter, oavsett om de är under befäl av Nato eller inte, har de mandat och de befogenheter som krävs för att de ska kunna lösa sina uppgifter på svenskt territorium. Myndigheten har särskilt pekat på att sådana förband och enheter bör kunna hantera eget skydd och bevakning.⁴⁰ Som det får förstås ser myndigheten detta som en viktig resursfråga. Om svensk militär personal måste avdelas för bevakning av områden där utländska militära förband eller enheter bedriver verksamhet, blir den svenska personalen uppbunden i förhållande till andra uppgifter. Om det utländska förbandet eller enheten ändå har förmågan till skydd och bevakning är detta inte ett effektivt resursutnyttjande och kan innebära att svensk militär personal inte kan användas där den bäst behövs. Detta gäller i synnerhet vid större operationer som innefattar ett flertal utländska truppbidrag. Det kan därför även av detta skäl finnas anledning att, när så är lämpligt, ge allierad militär personal möjlighet att sköta sitt eget skydd och bevakning vid operationer men också andra aktiviteter i Sverige, som exempelvis övningar.

⁴⁰ Se t.ex. Överbefälhavarens råd avseende svenskt Natomedlemskap 22-10-31, underbilaga 1.1 s. 11 och Överbefälhavarens militära råd 2023-11-06, bilaga 2 s. 50.

Samtidigt bör det poängteras att det är viktigt och även förväntat att Sverige tar sitt ansvar som värdland och lever upp till intentionerna i samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato och Nato SOFA. I Nato SOFA artikel VI anges att besökande förband har rätt att inneha och bära vapen i värdlandet, förutsatt att det framgår av deras order. Styrkeskydd är som berörts ovan förenklat ett samspel mellan Natobefälhavare, sändande stater och värdlandet. Om Sverige är värdland är det alltså inte enbart ett svenskt beslut om och i vilken omfattning allierade förband eller enheter ska sköta sin egen bevakning. Vad som är lämpligt i det enskilda fallet kan påverkas av hur gällande insatsregler (rules of engagement, ROE) är utformade, vilken typ av operation eller annan aktivitet det handlar om och ifall det finns nationella undantag. Uppgiften måste vara förenligt med de uppgifter som förbandet eller enheten har.

Det är vidare centralt att det sker en lämplighetsprövning innan ett utländskt förband eller enhet ges en bevakningsuppgift som kan innebära myndighetsutövning mot svensk civilbefolkning. I många fall är det säkert oproblematiskt att så sker, medan det i andra fall, t.ex. i urbana miljöer, kan krävas större eftertanke. Detta utvecklas vidare i författningskommentaren. Det bör i enlighet med Sveriges åtagande i det tekniska avtalet till samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato i förhållande till varje utländskt förband eller enhet finnas ett svenskt samverkansbefäl som är ansvarigt för lämplighetsprövningen. Enligt promemorians mening är denna funktion så viktig att den bör läggas fast i förordning.

För att regleringen ska vara effektiv bör Försvarsmakten bemyndigas att besluta att utländsk militär personal från stater som är medlemmar i Nato eller EU får utföra bevakning. Genom 4 § lagen om operativt militärt stöd har Försvarsmakten i dag den möjligheten när det gäller finsk och amerikansk militär personal för bevakning av vissa skyddsobjekt. Som tidigare redogjorts för ges sådan personal därvid samma befogenheter som svenska skyddsvakter har enligt skyddslagen. Motsvarande bör gälla utländsk militär personal från Nato eller stater som är medlemmar i Nato eller EU.

För att denna lösning ska vara möjlig behöver befogenheten att utföra bevakningsuppgifter kopplas till ett skyddsobjekt. I 5 § skyddslagen finns bestämmelser om skyddsobjekt för huvudsakligen militära ändamål. Bestämmelsen redovisas närmare i

avsnitt 5.5. De utländska militära styrkorna kan många gånger komma att befinna sig och bedriva militär verksamhet inom områden där också Försvarmakten är etablerad, som garnisonsområden eller övningsfält men också områden där Försvarmakten har satts in, och som redan är eller kan beslutas bli skyddsobjekt enligt befintliga regler (se 5 § 1 och 3 skyddslagen). Av resursskäl kan utländska styrkor dock även behöva sättas in på platser där Försvarmakten inte är etablerad. När så är fallet måste det även i den situationen finnas möjlighet att besluta ändamålsenliga skyddsobjekt som grund för att Försvarmakten också i sådana fall ska kunna besluta att det utländska förbandet får bevaka byggnader, andra anläggningar och områden där det bedriver verksamhet. Detsamma gäller när det är fråga om rörliga objekt som militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål samt militära fordonstransporter av vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering (5 § 8 skyddslagen). Begreppet internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering är ett sedan tidigare etablerat begrepp. Internationellt militärt samarbete avser sådant samarbete som bedrivs mellan en eller flera staters försvarsmakter. Syftet för samarbetet kan t.ex. vara att utveckla den nationella försvarsförmågan eller delta i internationella insatser, enskilt eller tillsammans. Syftet med ett samarbete kan också vara rent förtroendeskapande myndigheterna emellan. Internationell krishantering är militär eller civil krishantering som ombesörjs av militära och civila myndigheter enligt de riktlinjer som Nato, EU eller någon annan internationell organisation sätter upp (se prop. 2004/05:7 s. 54). Promemorian återkommer till frågorna om skyddsobjekt i avsnitt 5.5.

Det har tidigare redovisats vilka befogenheter enligt skyddslagen och polislagen som finsk och amerikansk militär personal som anlitas för bevakning enligt 4 § lagen om operativt militärt stöd har. Ett effektivt skydd för den besökande militära styrkan förutsätter befogenheter att använda våld och tvång, inklusive med vapenmakt. Även om dessa befogenheter mot civilbefolkningen innebär inskränkningar i fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen har dessa i lagstiftningsärendet som gällde lagen om operativt

militärt stöd ansetts kunna motiveras.⁴¹ Även Nato SOFA, i likhet med DCA-avtalet, innehåller bestämmelser om att sändande stats personal ska respektera lagstiftningen i den mottagande staten. Det finns inte anledning att göra någon annan bedömning när det gäller den nu föreslagna bestämmelsen.

Det finns även skäl att utvidga möjligheterna för när Försvarsmakten får överföra befogenheter att agera skyddsvakt till bevakning av områden och objekt där Försvarsmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet eftersom deltagande utländska styrkor kan komma att bedriva verksamhet på sådana områden och där det, vilket påpekats ovan, därför kan finnas skäl att utländska styrkor får utföra bevakningsuppgifter.

Det saknas skäl att låta utländsk personal omfattas av de svenska reglerna om tystnadsplikt för skyddsvakter (se 29 § skyddslagen). Motsvarande bedömning har gjorts både avseende finsk och amerikansk personal.⁴²

Eftersom USA och Finland är medlemmar i Nato kommer de omfattas av den föreslagna lydelsen. Det finns därför inte någon anledning att särskilt nämna dessa länder i lagtexten.

Bemyndigandet för Försvarsmakten att överlåta till militär personal från en stat som är medlem i Nato eller EU att bevaka skyddsobjekt med samma befogenheter som skyddsvakter utgör ett bemyndigande att överlåta förvaltningsuppgift till de nämnda staterna enligt 10 kap. 8 § regeringsformen som innefattar myndighetsutövning. Eftersom uppgifterna innefattar myndighetsutövning ska riksdagen fatta beslut i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Utländska militära styrkors rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom styrkorna

Rätten för utländska militära styrkor att internt vidta åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkorna samt för medföljande militärpolis att utöva polisiär myndighet inom förläggningsområdet och liknande utrymmen som styrkorna disponerar följer av vedertagna principer för internationellt militärt

⁴¹ Prop. 2023/24:141 s. 103–115.

⁴² Se prop. 2019/20:110 s. 56 och prop. 2023/24 :141 s. 115.

samarbete och bör inte kräva någon uttrycklig bestämmelse i lag. Rätt att ingripa utanför sådana områden som styrkorna disponerar, även om syftet är att upprätthålla den egna ordningen, har som nämnts ovan ansetts kräva överlåtelse av förvaltningsuppgift enligt regeringsformen och den särskilda beslutsordning som föreskrivs där (se 10 kap. 6 § andra stycket och 8 § regeringsformen). I Nato SOFA finns bestämmelser som innebär att en särskild överenskommelse kan ingås med en sändande stat som, i den mån det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen bland styrkornas medlemmar, ger den sändande staten rätt att utöva polisiär myndighet utanför förläggingsområdet. Ett exempel på en sådan särskild överenskommelse är artikel 14 i DCA-avtalet som ger de amerikanska styrkorna rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna oavsett var i Sverige de befinner sig. Detta har genomförts på så sätt att regeringen enligt 3 a § lagen om operativt militärt stöd getts möjlighet att besluta om att det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för DCA-avtalet, när det gäller åtgärder som vidtas i syfte att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna. Eftersom även annan utländsk militär verksamhet kan äga rum även utanför redan beslutade skyddsobjekt, t.ex. vid tillfälliga förläggingsområden, finns det skäl att anta att det finns ett behov av en sådan möjlighet för utländsk militär personal på motsvarande sätt som för amerikansk militär personal. Det bör därför finnas förutsättningar för regeringen att besluta om att ge en utländsk styrka rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom den utländska styrkan oavsett var i Sverige den befinner sig.

De befogenheter som kan komma i fråga för den utländska militär personalen från Nato, en stat som är medlem i Nato eller en stat som är medlem i EU vid upprätthållandet av ordningen inom den egna styrkan är de som stadgas i 13 § och 19 § första stycket polislagen. Detta motsvarar delvis de lagstadgade befogenheter som tillkommer en svensk ordningsvakt (se 29 § tredje stycket polislagen och prop. 2022/23:91 s. 57). I 13 § polislagen regleras förutsättningarna för avvisande, avlägsnande och tillfälligt omhändertagande av den som gör sig skyldig till ordningsstörning eller betar sig på ett sådant sätt att det föreligger fara för att han eller

hon ska begå brott. Bestämmelsen ger lagstöd för användningen av avvisande och avlägsnande samtidigt som det uttryckligen klarläggs att vid ordningsstörning m.m. ska dessa mindre ingripande åtgärder ha företräde framför ett regelrätt omhändertagande. Bestämmelserna i 19 § första stycket polislagen reglerar rätten att göra kroppsvisitation i samband med att någon berövas friheten eller avlägsnas. Kroppsvisitation får ske i två fall. För det första får kroppsvisitation äga rum när sådan är nödvändig av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål ska kunna tas om hand. Kroppsvisitation får för det andra ske när det är nödvändigt för att identiteten hos den mot vilken ingripandet görs ska kunna fastställas. Genom 10 § polislagen ges utländsk militär personal alltså rätt att använda våld när de möts av våld eller hot om våld eller när de utövar de befogenheter som följer av 13 § och 19 § första stycket polislagen i syfte att upprätthålla ordningen inom styrkan. Befogenheterna och rätten till våldsanvändning enligt de nämnda bestämmelserna bedöms vara tillräckliga för att de utländska styrkorna ska kunna upprätthålla disciplinen inom styrkorna även när de befinner sig utanför förläggingsområden eller annat område som de disponerar. Regeringen kan i sitt beslut om att de aktuella bestämmelserna i polislagen ska gälla ange de närmare förutsättningarna för utövandet av befogenheterna.

5.3 Befogenhet för Försvarsmakten att överlåta till utländsk militär personal att genomföra beslut om undanförsel och förstöring

Promemorians förslag: Försvarsmakten ska ha befogenhet att besluta att utländsk militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU och som ingår i en militär styrka som genomför en operation eller andra aktiviteter för avskräckning och försvar i Sverige får genomföra beslut om undanförsel och förstöring.

Promemorians bedömning: Förslaget innebär överlåtelse av förvaltningsuppgifter till Nato och andra stater.

Skälen för promemorians förslag och bedömning

Undanförsel och förstöring av egendom

Lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring är en fullmaktslag som är tillämplig om Sverige är i krig (1 §). Regeringen får även föreskriva att lagen ska vara tillämplig om Sverige är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är hänförliga till att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara (2 §). Lagen medger att egendom undanförs eller förstörs i syfte att förhindra att egendomen faller i fiendens händer eller förstörs och bygger på planläggning av och förberedelser för sådana åtgärder. Egendom som har betydelse för totalförsvaret och egendom av stor historisk eller kulturell betydelse får enligt lagen föras från den plats där den finns till en annan plats (undanförsel) för att förhindra att den till följd av krigshandlingar förstörs eller på annat sätt förloras (5 § första stycket). Även annan typ av egendom får föras undan, om det finns risk för att egendomen kan falla i en angräparers händer och underlätta dennes krigsansträngningar (5 § andra stycket). För de ändamål som sägs i 5 § får även föreskrivas eller i särskilt fall beslutas att egendomen inte får föras till en viss del av landet (6 §).

Om undanförsel inte kan anses vara en tillräcklig åtgärd eller inte rimligen kan genomföras, får egendomen förstöras, om det finns betydande risk för att egendomen kan falla i en angräparers händer och underlätta dennes krigsansträngningar (7 §). Det rör sig om fall där den aktuella egendomen antingen inte är flyttbar, t.ex. då det rör sig om vägar, broar och järnvägar, eller fall som visserligen rör flyttbar egendom men där omständigheterna är sådana att undanförsel inte kan ske, t.ex. med anledning av fiendens operationer eller tillgången på transportmedel. Även egendomens betydelse i förhållande till de resurser som krävs för undanförsel kan beaktas. Med förstöring avses åtgärder som gör att egendomen inte går att använda för avsett ändamål utan betydande reparationsinsatser (prop. 1992/93:78 s. 15).

Beslut om undanförsel respektive förstöring fattas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer och kommer till uttryck genom att ett föreläggande om att vidta åtgärden riktas mot den som äger eller innehar egendomen (8 § första stycket). Om det

är lämpligare, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i stället besluta att egendomen ska föras undan eller förstöras av en statlig myndighet (8 § andra stycket). Det finns också bestämmelser om planläggning och andra förberedelser som behövs för att undanförel eller förstöring ska kunna genomföras (11 §). Bestämmelser om rätt till ersättning för den som drabbas av ett beslut enligt lagen finns i 12–16 §§ i lagen.

Närmare bestämmelser om bl.a. beslutsfattande myndigheter, planläggning och rätt till ersättning finns i förordningen (1993:243) om undanförel och förstöring. Varje beredskapsmyndighet enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap ska planlägga förstöring av egendom som huvudsakligen används inom myndighetens verksamhetsområde. Försvarsmakten ska dock efter hörande av berörda myndigheter planlägga förstöring av fasta installationer som huvudsakligen används för transportområdet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska samordna planläggningen utom när det gäller sådan egendom som Försvarsmakten har planläggningsansvaret för (9 §). Beslut om förstöring meddelas i fråga om fasta installationer som huvudsakligen används för transportområdet av Försvarsmakten. Beslut om förstöring i övrigt meddelas av länsstyrelsen inom det egna länet (12 §). Med fasta installationer på transportområdet avses bl.a. järnvägs-, luftfarts-, sjöfarts- eller väganläggningar. Om Sverige är i krig eller krigsfara får Försvarsmakten vidare, med hänsyn till vad militära operationer kräver, bestämma om genomförandet av beslutad undanförel eller förstöring (21 §). Detta gäller alltså även genomförande av sådana beslut som meddelats av andra myndigheter.

Genom 5 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd har det införts en möjlighet för Försvarsmakten att besluta att finsk militär personal som lämnar stöd till Sverige med att möta ett väpnat angrepp i en situation när landet är i krig eller i krigsfara får genomföra beslut om undanförel eller förstöring enligt lagen om undanförel och förstöring (se prop. 2019/20:110 s. 69–72). Att genomföra sådana beslut utgör en förvaltningsuppgift som på samma sätt som uppgiften att bevaka skyddsobjekt, som behandlas i avsnitt 5.2, enligt 10 kap. 8 § regeringsformen kräver beslut av riksdagen för att kunna överlätas till en annan stat. Eftersom förvaltningsuppgiften innefattar myndighetsutövning krävs

dessutom att de särskilda beslutsformer som följer av 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen tillämpas av riksdagen.

Utländsk militär personal bör kunna genomföra beslut om undanförsel och förstöring

Genom ett svenskt Natomedlemskap kan det förväntas att fler länder än Finland, inom ramen för de försvarsplaner som omfattar Sverige, vid krig eller krigsfara eller annars när lagen om undanförsel och förstöring kan vara tillämplig är grupperade i landet.

De skäl som finns för den nuvarande lagstiftningen, som ger Försvarsmakten möjlighet att besluta att finsk militär personal får genomföra beslut om undanförsel eller förstöring, gör sig alltjämt gällande (se prop. 2019/20:110 s. 69–72). Det är viktigt att sådana beslut kan verkställas snabbt. Om inte allierade styrkor kan genomföra beslutade åtgärder innebär det att betydande svenska resurser kan komma att behöva avdelas för denna uppgift till områden där framför allt andra styrkor verkar. Om allierade styrkor vid behov i stället skulle kunna anlitas att genomföra beslutade åtgärder skulle det därmed frigöra svenska styrkor och öka effektiviteten i de gemensamma försvarsansträngningarna. Det skulle också öka handlingsfriheten för den befälhavare, svensk eller utsedd av Nato, som leder försvaret i det aktuella området.

Det föreslås att regeringen ska ha befogenhet att till Nato eller till militära styrkor från en stat som är medlem i den organisationen eller i EU överlåta sådana förvaltningsuppgifter som kan fullgöras av Försvarsmakten. För att säkerställa att beslut kan fattas snabbt och verksamhetsnära bör Försvarsmakten bemyndigas att besluta att militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU får genomföra beslut om undanförsel och förstöring. Det ligger i sakens natur att lagen om undanförsel och förstöring måste vara tillämplig för att allierade styrkor ska kunna tas i anspråk för att genomföra dessa uppgifter.

I det tidigare lagstiftningsärendet, när lagen om operativt militärt stöd infördes, gjorde regeringen bedömningen att det inte bör införas en möjlighet att besluta att finsk militär styrka som lämnar operativt militärt stöd ska ha befogenhet att fatta beslut om förstöring enligt lagen om undanförsel och förstöring (prop. 2019/20;110 s. 71). Regeringen anförde att beslut om förstöring av

fasta installationer på transportområdet, vilket är vad Försvarmaktens bemyndigande avser, utgör ingripande åtgärder som kan få stora konsekvenser för såväl Sverige som land som för enskilda. Regeringen pekade också på svårigheterna med att inlemma ett bemyndigande till en finsk militär styrka i det aktuella regelverket. Regeringens slutsats blev att beslut om undanförsel och förstöring av dessa skäl bör förbehållas svenska myndigheter. Dessa skäl har fortfarande aktualitet och förändras inte av den ändrade bestämmelse som föreslås. Beslut om undanförsel och förstöring enligt lagen om undanförsel och förstöring bör därför även framöver vara förbehållna svenska myndigheter.

5.4 Förstärkt straffrättsligt skydd för utländsk militär personal i vissa fall

Promemorians förslag: Utländsk militär personal som efter beslut av Försvarmakten bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstöring ska omfattas av brottsbalkens bestämmelser om våld eller hot mot tjänsteman, angrepp mot tjänsteman, förolämpning mot tjänsteman och våldsamt motstånd.

Promemorians bedömning: Utländsk militär personal som bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstöring ska inte omfattas av straffbestämmelsen om tjänstefel. Sådan personal ska inte heller omfattas av de svenska reglerna om tystnadsplikt för skyddsvakter eller av Riksdagens ombudsmäns eller Justitiekanslerns tillsyn. Det finns ett godtagbart skadeståndsrättsligt skydd för enskilda mot skador som skulle kunna uppkomma vid utländsk militär personals tjänsteutövning i Sverige.

Skälen för promemorians förslag och bedömning

Brottsbalken innehåller viss särskild reglering angående brott som riktar sig mot allmän verksamhet. Straffbestämmelserna i 17 kap. brottsbalken anses skydda intresset av att det allmännas verksamhet ska kunna fortgå ostörd. Bestämmelserna ska därför utgöra ett

skydd inte bara mot angrepp på eller hot mot en enskild person, utan också mot allmän verksamhet. Flera av bestämmelserna ger ett förstärkt straffrättsligt skydd mot gärningar som utgör brott även enligt andra bestämmelser. Ett brott enligt 17 kap. brottsbalken som kvalificerar ett brott enligt 3 eller 4 kap. brottsbalken anses regelmässigt vara allvarligare och mer straffvärt än motsvarande gärningar i dessa kapitel. Detta för att brottet har begåtts mot en tjänsteman med bäring på dennes myndighetsutövning. Det har att göra med att brotten är avsedda att omfatta både enskilda och allmänna skyddsintressen. När våld eller hot om brottslig gärning ingår som ett moment i sådan brottslighet sker således straffvärdebedömningen som utgångspunkt med beaktande av både allvaret i våldet eller hotet mot den enskilde och av det allmänna intresse som överträts.

Brotten i 17 kap. brottsbalken anknyter i stor utsträckning till begreppet myndighetsutövning. Med myndighetsutövning avses generellt beslut och åtgärder som är ett uttryck för samhällets maktbefogenheter gentemot enskilda. Det avser åtgärder som gäller bl.a. ingrepp i enskildas grundläggande frihet eller egendom. Det straffrättsliga skyddet avser våld eller hot mot tjänsteman (1 §), angrepp mot tjänsteman (2 §), förolämpning mot tjänsteman (3 §) och våldsamt motstånd (4 §).⁴³ Det särskilda straffskyddet koordineras också med ett särskilt straffansvar enligt 20 kap. 1 § brottsbalken för den som missbrukar sin ställning som utövare av myndighet (tjänstefel).

Finsk eller amerikansk militär personal som bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstörelse i enlighet med lagen om operativt militärt stöd utövar myndighet i Sverige. Det straffrättsliga skyddet respektive ansvaret gäller emellertid enbart svensk myndighetsutövning.⁴⁴ För att i dessa fall ge den finska och amerikanska militära personalen ett förstärkt straffrättsligt skydd har det i 6 § lagen om operativt militärt stöd införts en bestämmelse om att 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken är tillämpliga även för sådan personal när den på dessa sätt utövar myndighet i Sverige.

⁴³ Vissa bestämmelser i 17 kap. brottsbalken har ändrats och trädde i kraft den 2 juli 2025. Det gäller exempelvis 2 § där brottet förgripelse mot tjänsteman har bytt namn till angrepp mot tjänsteman, se prop. 2024/25:141, bet. 2024/25:JuU29, rskr. 2024/25:208.

⁴⁴ Se prop. 2019/20:110 s. 55 och prop. 2023/24:141 s. 113.

Till skillnad mot hur det är enligt de nuvarande bestämmelserna föreslås Försvarsmaktens befogenhet utvidgas till att avse inte bara finsk eller amerikansk militär personal, utan även utländsk militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU. Eftersom det fortfarande handlar om myndighetsutövning av samma slag finns det anledning att även i den nya lagen låta den utländska militära personalen som fullgör sådana uppgifter omfattas av det förstärkta straffrättsliga skyddet i 17 kap. brottbalken. Detta bör på motsvarande sätt som i den gamla lagen göras genom hänvisning till de tillämpliga bestämmelserna i lagtext. Även det nya brottet förolämpning mot tjänsteman enligt 17 kap. 3 § brottbalken bör omfattas av hänvisningen (se propositionen Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m., prop. 2024/25:141).

Befattningshavare vid en utländsk stat som anförtrotts myndighetsutövande uppgift i Sverige enligt 10 kap. 8 § regeringsformen har inte ansetts omfattas av Riksdagens ombudsmän eller Justitiekanslerns tillsyn utan särskild föreskrift om detta. Det har i tidigare lagstiftningsärenden inte ansetts finnas skäl att utsträcka tillsynsansvaret när det gäller utländska polismän eller tulltjänstemän som utövar myndighet i Sverige. Regeringen gjorde samma bedömning när det gällde finsk och amerikansk militär personal som lämnar stöd till Sverige enligt lagen om operativt militärt stöd.⁴⁵ Det finns inte anledning att göra någon annan bedömning i fråga om militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller EU, som efter beslut av Försvarsmakten bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförelse och förstörelse.

Av lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering framgår att om en utländsk fysisk eller juridisk person deltar vid militärt samarbete eller samarbete vid krishantering som Sverige bedriver med en annan stat eller internationell organisation och särskilda bestämmelser gäller för personens skadeståndsskyldighet enligt en internationell överenskommelse, ska svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med personens tjänsteutövning under vistelsen och för vilken personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag. Artikel VIII i Nato SOFA innehåller bestämmelser om skadestånd och hur det ska

⁴⁵ Se prop. 2019/20 :110 s. 40 och prop. 2023/24:141 s. 113.

regleras. Artikel 18 i EU SOFA har i stort sett samma innehåll. Lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering utgör rättslig grund för att en skadelidande tredjeman ska kunna rikta skadeståndsanspråk mot staten. Det finns därmed ett skadeståndsrättsligt skydd mot skador som kan uppkomma genom sådan tjänsteutövning som utländsk militär personal kan komma att utöva mot enskild enligt den föreslagna lagen om operativt militärt samarbete.

När det slutligen gäller frågan om utländsk militär personal som enligt 4 och 5 §§ lagen om operativt militärt stöd utför myndighetsutövning ska omfattas av reglerna om tjänstefel har frågan hanterats inom ramen för Sveriges tillträde till det s.k. DCA-avtalet. När lagen om operativt militärt stöd infördes omfattades finsk personal som utövade myndighet av reglerna om tjänstefel. I samband med tillträdet till DCA-avtalet uttalade regeringen att finsk och amerikansk personal som utövar myndighet enligt 5 och 6 §§ lagen om operativt militärt stöd omfattas av artikel VII punkten 3 a.ii i Nato SOFA. Av artikeln följer att den sändande staten kommer att ha primär jurisdiktion för brott som skett i tjänsten, vilket brottet tjänstefel typiskt sett har gjort. Regeringen gjorde därför bedömningen att en bestämmelse om tjänstefel skulle få en mycket begränsad praktisk betydelse varför det sänkades skäl att ha en sådan bestämmelse.⁴⁶ Samma skäl gör sig gällande även i detta fall. Eftersom det därför inte är troligt att ett särskilt tjänstefelsansvar enligt 20 kap. 1 § brottsbalken kommer att bli verksamt föreslås inte att utländsk militär personal som efter beslut av Försvarsmakten bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstöring ska omfattas av svenskt tjänstefelsansvar.

5.5 Vissa ändringar i skyddslagen

Promemorians förslag: De nuvarande skyddsobjekten i 5 § 4–6 skyddslagen ska upphävas och ersättas med en ny bestämmelse enligt vilken områden där ett Natohökvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet ska kunna beslutas vara skyddsobjekt.

⁴⁶ Se prop. 2023/24:141 s. 115.

Därutöver föreslås att det i skyddsförordningen ska införas en bestämmelse om att det ska finnas ett svenskt samverkansbefäl när utländsk militär personal i fredstid bevakar skyddsobjekt.

Skälen för promemorians förslag

Reglerna om skyddsobjekt

Bestämmelser om skyddsobjekt finns i skyddslagen. Lagen ger rättsliga förutsättningar för ett förstärkt skydd för vissa byggnader, anläggningar, områden och andra objekt – i lagen kallade skyddsobjekt – mot sabotage, terroristbrott, spioneri samt röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret, och grovt rån (1 §). Skyddslagen innehåller också bestämmelser om skydd för allmänheten mot skada som kan uppkomma till följd av militär verksamhet (2 §). Innebörden av ett beslut om skyddsobjekt är att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet, vilket även omfattar tillträde med en obemannad farkost (7 § första stycket).

I 5 § finns bestämmelser om skyddsobjekt för huvudsakligen militära ändamål. Beslut om skyddsobjekt får fattas för byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut (5 § 1). Vidare framgår att områden där de nämnda myndigheterna tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa också får beslutas vara skyddsobjekt (5 § 2). Detta gäller likaså områden där Försvarmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet (5 § 3).

Skyddslagens nuvarande regler om skyddsobjekt kan i flera fall tillämpas för utländska militära styrkor som befinner sig i Sverige. Beslut om skyddsobjekt kan i sådana fall fattas beträffande

- områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål (5 § 4),

- områden där ett Nato högkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd (5 § 5),
- områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen om operativt militärt stöd (5 § 6), och
- områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete (5 § 7).

Vidare kan vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret beslutas vara skyddsobjekt (5 § 8). Slutligen får även objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering (5 § 9). Den senare kategorin av skyddsobjekt skiljer från de övriga genom att de är rörliga.

När det råder höjd beredskap, eller under annan tid som regeringen beslutar om med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, finns det enligt 6 § skyddslagen även förutsättningar att besluta att som skyddsobjekt peka ut andra byggnader, anläggningar och områden än sådana som nämns i bl.a. 5 §, om de är av betydelse för totalförsvaret. Under samma förhållanden får lok och järnvägs-vagnar beslutas vara skyddsobjekt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta i frågor om skyddsobjekt (18 § första stycket). Regeringen har i 2 § skyddsförordningen (2010:523) delegerat till Försvarsmakten att besluta i frågor om skyddsobjekt när det gäller de flesta slags byggnader, anläggningar, objekt och områden som anges i 5 § skyddslagen. Försvarsmakten får bl.a. besluta i frågor om sådana områden där utländska militära styrkor bedriver verksamhet enligt 5 § 4–6 skyddslagen.

Områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet bör kunna beslutas vara skyddsobjekt

I promemorian föreslås bl.a. att Försvarsmakten under vissa förutsättningar ska ha befogenhet att besluta att militär personal från en stat som är medlem i Nato eller i EU som ingår i en militär styrka som genomför operationer eller andra aktiviteter i Sverige ska få sköta eget skydd och bevakning. Denna rätt har kopplats till att det finns ett beslutat skyddsobjekt. Även i fall när Försvarsmakten inte är etablerad på den plats där den utländska styrkan bedriver militär verksamhet måste det därför finnas möjlighet att besluta ändamålsenliga skyddsobjekt. Det kan noteras att punkterna i 5 § skyddslagen successivt har blivit fler och på olika sätt försetts med begränsningar för sina tillämpningar. Enligt promemorians mening finns det nu skäl att förenkla regleringen och göra den mer ändamålsenlig. I promemorian föreslås därför att punkterna 4–7 ersätts med en gemensam bestämmelse som inte innehåller den typ av avgränsningar som dessa punkter gör, utan är generellt utformad. Områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet bör kunna beslutas vara skyddsobjekt. Någon inskränkning i förhållande till de tidigare möjligheterna att besluta om skyddsobjekt är inte avsedd. Enligt promemorian finns det ingen fara med en sådan utvidgning som ändringen innebär. Om en utländsk militär styrka bedriver beslutad militär verksamhet i Sverige bör, oaktat anledningen till detta, vid behov och efter föreskriven intresseavvägning områden som omfattas av verksamheten kunna beslutas vara skyddsobjekt. Den nya punkten bör även omfatta Natohögkvarter, som i dag omfattas av punkten 5 (se prop. 2015/16:152 s. 71 f.).

Intresseavvägning

Inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter får enbart göras under vissa förutsättningar. En utvidgning av vad som kan beslutas vara skyddsobjekt kan innebära en inskränkning i den grundlagsfästa rörelsefriheten (2 kap. 8 § regeringsformen). Detta är en rättighet som också regleras i artikel 2 i tilläggsprotokoll 4 till den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Rörelsefriheten

enligt regeringsformen får begränsas genom lag (2 kap. 20 § regeringsformen). Sådana begränsningar får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem och inte heller sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar (2 kap. 21 § regeringsformen). Rörelsefriheten enligt Europakonventionen får också inskränkas under förutsättning att inskränknigen anges i lag och är nödvändig i ett demokratiskt samhälle av hänsyn till bl.a. statens säkerhet eller den allmänna säkerheten. Inskränkningar kan även göras inom vissa bestämda områden om de anges i lag och är försvarliga med hänsyn till det allmännas intresse i ett demokratiskt samhälle.

De utvidgningar som nu föreslås är nödvändiga för att inom ramen för Natosamarbetet åstadkomma ett heltäckande skydd. Redan i dag finns som redovisats inledningsvis i detta avsnitt möjlighet att enligt skyddslagen i ett flertal fall besluta att byggnader anläggningar och områden ska vara skyddsobjekt. Det gäller såväl områden där Försvarsmakten satts in och byggnader, anläggningar och områden som används av Försvarsmakten, som områden där en utländsk militär styrka bedriver övningar eller annan militär verksamhet. Likaså kan redan i dag militära fartyg och luftfartyg samt vissa fordon och fordonstransporter beslutas vara skyddsobjekt. De utvidgningar som nu föreslås framstår i praktiken som begränsade. Det förstärkta skyddet är motiverat med hänsyn till den vikt den aktuella verksamheten har för försvaret av Sverige inom ramen för Natos kollektiva försvar samt behovet av att skydda allmänheten mot skada till följd av militär verksamhet.

Regeringen har som tidigare nämnts i 2 § skyddsförordningen delegerat till Försvarsmakten att besluta i frågor om skyddsobjekt när det gäller de flesta slags byggnader, anläggningar, objekt och områden som anges i 5 § skyddslagen. Försvarsmakten fattar som regel beslut i frågor om sådana områden där utländska militära styrkor bedriver verksamhet enligt skyddslagen. Den beslutande myndigheten har en skyldighet att tillse att den enskildes rätt inte inskränks i onödan.⁴⁷

⁴⁷ Se vidare prop. 2019/20:110 s. 45.

Följändringar i skyddslagen

I 9 § skyddslagen ska hänvisningen till lagen om operativt militärt stöd ändras till den nya föreslagna lydelsen av lagen (jfr prop. 2025/26:6). Vidare ska som en konsekvens av den vidgade tillämpning som den ändrade bestämmelsen i 4 § lagen om operativt militärt stöd innebär begränsningen till finsk eller amerikansk militär personal ersättas med utländsk militär personal. Sådan personal benämns enligt paragrafen inte skyddsvakt.

Följändringar i skyddsförordningen

Enligt 2 § skyddsförordningen får Försvarmakten besluta enligt 18 § skyddslagen i vissa frågor om skyddsobjekt enligt 5 § samma lag. Som en följd av de föreslagna ändringarna i skyddslagen, som innebär att de tre punkter som i dag berör utländsk militär styrka blir en punkt, behöver bestämmelsen i 2 § skyddsförordningen korrigeras och numreras om.

I 14 § skyddsförordningen ges Försvarmakten rätt att meddela föreskrifter om verkställigheten av skyddslagen i vissa avseenden. Hänvisningarna i paragrafen behöver justeras med hänsyn till de föreslagna ändringarna i 5 § skyddslagen. Vidare föreslås Försvarmakten få föreskriftsrätt beträffande den föreslagna bestämmelsen i 5 § första stycket lagen om operativt militärt samarbete, som under vissa förutsättningar bemyndigar Försvarmakten att överlåta till utländsk militär personal att bevaka skyddsobjekt.

Slutligen föreslås att en ny paragraf införs (12 a §) som anger att det ska finnas ett svenskt samverkansbefäl när utländsk militär personal i fredstid utför sådana bevakningsuppgifter som avses i 5 § första stycket lagen om operativt militärt stöd. Termen samverkansbefäl tydliggöra att det inte handlar om att den utländska militära personal som i det enskilda fallet ska lösa en bevakningsuppgift står under svenskt befäl. Samverkansbefälet ansvarar för att de formella förutsättningarna för att överlåta bevakningsuppgiften föreligger samt för att vid behov stödja den utländska styrkan med t.ex. instruktion om vilka befogenheter den har vid bevakning av skyddsobjekt enligt skyddslagen. Ett samverkansbefäl ska vara tillgängligt för styrkan och följa upp hur

den utländska militära personalen fullgör bevakningsuppgiften. Ett hemvärnsbefäl kan om det är lämpligt vara samverkansbefäl. Utöver militär personal får även polispersonal med tillräcklig kunskap och erfarenhet vara samverkansbefäl. Samordning bör ske på militärregional nivå. Bestämmelsen innebär inte att samverkansbefålet fysiskt behöver befinna sig där bevakningsuppgiften utförs utan enbart att funktionen ska finnas tillgänglig för den utländska styrkan.

5.6 Ändringar i kamerabevakningslagen

Promemorians förslag: Vissa ändringar ska göras i kamerabevakningslagen med anledning av de ändringar som föreslås i skyddslagen.

Kamerabevakning som en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering bedriver från fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan kamerabevakning ska undantas från kraven på att genomföra och dokumentera en intresseavvägning, att föra en förteckning, ge upplysning om kamerabevakning och den rätt till information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär.

Skälen för promemorians förslag

Kamerabevakning vid skyddsobjekt

Det krävs inte längre tillstånd till kamerabevakning. Däremot gäller generellt att när en aktör utför en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning, kollektivavtal eller beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning ska kamerabevakning få bedrivas, om bevakningen är nödvändig för att utföra uppgiften och intresset av bevakningen väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad (7 § kamerabevakningslagen). Från kravet på att tillämpa intresseavvägningen finns vissa undantag (11–13 §§ kamerabevakningslagen). Ett sådant undantag är kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan

anläggning eller ett område som enligt 5 § 1–5 skyddslagen har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet. Det innebär att både sådana områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål (punkten 4) och områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd (punkten 5) under dessa förutsättningar är undantagna från kravet att tillämpa intresseavvägningen. När skyddsobjektsgunden i punkten 6 och punkten 7, som avser områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd, infördes och områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete (se prop. 2019/20:110 s. 44, 78 och 79, prop. 2021/22:246 s. 17 samt prop. 2023/24:141 s. 107 ff.) berördes inte frågan om undantag från kamerabevakningslagen.

Regeringen har tidigare uttalat att vissa skyddsobjekt är undantagna tillståndskravet och att det föreligger ett ökat bevakningsbehov av vissa strategiska platser.⁴⁸ Den kamerabevakning som tidigare var undantagen tillståndsplikt är nu i stället undantagen kravet på att tillämpa intresseavvägningen. Vid införandet av undantag från tillståndsplikten har lagstiftaren på förhand gjort bedömningen att bevakningsintresset väger tyngre än integritetsintresset. Motivet för undantag från tillståndsplikt för vissa skyddsobjekt är att intresset av övervakningen av dessa objekt får anses vägra tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad. Av den anledning utvidgade regeringen undantaget från tillståndskravet till att även gälla områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd.⁴⁹ Samma argument gör sig även gällande för sådana områden som i dag omfattas av nuvarande punkterna 6 och 7 i skyddslagen och som enligt promemorians

⁴⁸ Se propositionen Ny kamerabevakningslag, prop. 2017/18:231 s. 79.

⁴⁹ Prop. 2017/18:231 s. 79.

förslag kommer omfattas av den föreslagna nya punkt 4 (se avsnitt 5.5). Promemorian föreslår nu att punkterna 4–6 i 5 § skyddslagen läggs samman till en ny generell punkt (5 § 4) enligt vilken områden där ett Nato högkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet får beslutas vara skyddsobjekt (se avsnitt 5.5). Att låta undantaget omfatta denna punkt är en ändring med anledning av ändringarna i skyddslagen och innebär en begränsad utvidgning av undantagsmöjligheterna. Genom att ändra hänvisningen i 11 § 1 kamerabevakningslagen till att i enlighet med den föreslagna numreringen avse 5 § 1–4 skyddslagen beaktas ändringarna i skyddslagen. För att inte heller militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och vissa militära transporter ska omfattas av bestämmelserna i 8–10 §§ kamerabevakningslagen, där samma skäl för undantag gör sig gällande, bör även 5 § 6 skyddslagen omfattas av hänvisningen.

I 16 § första stycket 1 kamerabevakningslagen regleras undantag från krav på upplysning om kamerabevakning och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär i dessa fall. Undantaget omfattar bl.a. skyddsobjekt enligt 5 § 1–5 skyddslagen och grundar sig framför allt i den nationella säkerheten. Det har tidigare uttalats att då det rör sig om bevakning av objekt som är av betydelse för försvaret, i detta fall även utländsk försvarsmakt som bedriver verksamhet i Sverige, skulle ett absolut upplysningskrav på ett olyckligt sätt fästa uppmärksamhet på sådana betydelsefulla anläggningar och platser.⁵⁰ Samma skäl gör sig även gällande i detta fall. Av den anledningen bör motsvarande ändring göras i 16 § första stycket 1 kamerabevakningslagen.

Kamerabevakning från militära fordon, fartyg eller luftfartyg

I samband med att Försvarsmakten utför sina uppgifter förekommer det att utrustning för bildupptagning används. Ofta är det fråga om bildupptagning som sker med kameror monterade i och på Försvarsmaktens fordon, fartyg och luftfartyg och som vanligtvis utgör en integrerad del av dessa. Motsvarande gäller för gästande stridskrafter. Kamerorna används bl.a. i syfte att underlätta vid framförandet av fordonet, fartyget eller luftfartyget eller för att

⁵⁰ Se prop. 2017/18:231.

säkerställa att skottfältet är fritt. För att utrustningen ska kunna användas på ett säkert och effektivt sätt i militär verksamhet måste den utprovas och användas i samband med övningar (prop. 2012/13:115 s. 55). Kamerabevakning som Försvarsmakten bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär insats eller militär övning eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning är undantagen från kravet att göra en intresseavvägning och föra en förteckning över pågående bevakning. Vid införandet av undantaget från kravet på att tillämpa intresseavvägningen har alltså lagstiftaren på förhand gjort bedömningen att bevakningsintresset väger tyngre än integritetsintresset (se prop. 2024/25:93 s. 60).

På motsvarande sätt som gäller för Försvarsmakten finns det ett starkt intresse av att allierades stridskrafter som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering kan använda kamerautrustning i sin verksamhet. Syftet med användningen av utrustningen är inte att bedriva kamerabevakning av enskilda, men detta kan ibland bli en bieffekt. Intresset av att en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering ska kunna använda utrustningen får generellt sett anses väga tyngre än det begränsade ingrepp i den personliga integriteten som användningen kan medföra. Det bör införas ett undantag i 11 § 2 kamerabevakningslagen för kamerabevakning som en utländsk militär styrka bedriver.

Enligt 15 § kamerabevakningslagen ska upplysning om kamerabevakning lämnas genom tydlig skyltning eller på något annat verksamt sätt. Det finns dock undantag från kravet på upplysning om kamerabevakning och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär i dessa fall (16 § första stycket 2 kamerabevakningslagen). Undantaget omfattar bl.a. kamerabevakning som bedrivs av Försvarsmakten från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär insats eller militär övning eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning. Kamerabevakningslagens nuvarande undantag från upplysningsplikten för viss övervakning som bedrivs av Försvarsmakten från fordon, fartyg eller luftfartyg har motiverats dels av att uppgifter om sådan övervakning ofta omfattas av försvarssekretess, dels av att det sällan är praktiskt möjligt att

upplysa om sådan övervakning (prop. 2012/13:115 s. 55). Samma skäl gör sig även gällande när allierade stater bedriver sådan verksamhet. Det bör införas ett undantag från upplysnings- och informationsplikten för kamerabevakning som en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering bedriver från fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan kamerabevakning i 16 § första stycket 2 kamerabevakningslagen.

5.7 Utförelse av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd

Promemorians förslag: Regeringen ska ges samma möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd för utförelse av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd utanför landet för Nato eller en stat som är medlem i Nato som i dag gäller för EES-länder och Amerikas förenta stater. I bestämmelsen tydliggörs att det avgörande för regeringens föreskriftsrätt är att mottagaren av materiel är Nato eller en Nato- eller EES-stat. Bemyndigandet i 6 § andra stycket lagen om krigsmateriel utsträcks vidare till att gälla även för Nato och stater som är medlemmar i Nato.

De undantag från utförelsetillstånd som finns i 4 a § tredje stycket förordningen om krigsmateriel ska justeras genom ett tillägg så att de även omfattar Nato eller en stat som är medlem i Nato. Dessutom ändras och utvidgas ändamålet så att krigsmaterielen eller det tekniska biståndet ska användas eller ha förts in till Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Skälen för promemorians förslag

Den rättsliga regleringen

Det svenska exportkontrollregelverket för krigsmateriel består framför allt av lagen (1992:1300) om krigsmateriel, förordningen

(1992:1303) om krigsmateriel samt de principer och riktlinjer för krigsmaterielexport som har beslutats av regeringen och som riksdagen har ställt sig bakom. Riktlinjerna formulerades 1956 med uppdateringar 1971, 1992 och 2018. Sverige är även bundet av EU:s gemensamma regler om krigsmaterielexport⁵¹ och FN:s vapenhandelsfördrag (Arms Trade Treaty, ATT)⁵². Krigsmateriel är materiel som är utformad för militärt bruk och delas in i krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel. Tekniskt bistånd är tekniskt stöd avseende krigsmateriel och omfattas sedan 2012 av exportkontrollreglerna. Vad som utgör krigsmateriel och tekniskt bistånd framgår av bilagan till förordningen om krigsmateriel, den s.k. krigsmaterielförteckningen.

Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Regeringen har förklarat att ett Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom vårt nationella regelverk (se t.ex. propositionen Sveriges medlemskap i Nato, prop. 2022/23:74 s. 42 och 46). En utredning har redovisats i vilken en särskild utredare haft i uppdrag att se över vissa frågor inom exportkontrollen i ljuset av ett svenskt Natomedlemskap (se betänkandet Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel, SOU 2024:77). Den fråga som promemorian har identifierat är begränsad till att se över regeringens möjligheter att besluta om undantag från s.k. utförelsetillstånd.

Enligt 6 § första stycket lagen om krigsmateriel får inte krigsmateriel föras ut ur landet och tekniskt bistånd inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av den lagen eller annan författning. Tillstånd kan vara individuella eller generella. Generella tillstånd får endast ges till länder inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Beslut om tillstånd fattas i första hand av Inspektionen för strategiska produkter, utom i sådana fall där ett ärende bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt. Ärendet ska då överlämnas till regeringen för

⁵¹ De riktlinjer för export som 1998 antagits inom ramen för samarbetet i EU, den s.k. uppförandekoden. År 2008 antogs uppförandekoden som gemensam ståndpunkt (rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/GUSP av den 8 december 2008 om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av militär teknik och krigsmateriel).

⁵² Se prop. 2013/14:190.

avgörande. I vissa fall prövar Polismyndigheten frågor om tillstånd för export av vapen som utgör krigsmateriel.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater.⁵³ I förordningen om krigsmateriel har regeringen föreskrivit om undantag från kraven bl.a. när det är fråga om transitering eller när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet i fall när lagen (2020:782) om operativt militärt stöd har tillämpats eller det skett inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Regeringen har också genomfört vissa undantag inom ramen för polis- och tullsamarbetet inom EU/EES. Endast delar av bemyndigandet har hittills använts.⁵⁴

Behov av utvidgade undantagsmöjligheter

Den nuvarande regleringen i 6 § andra stycket lagen om krigsmateriel innebär att regeringen bara får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater. Detta medför att undantagen enligt förordningen om krigsmateriel enligt gällande rätt inte kan omfatta de sex Natoländer som inte ingår i detta samarbetsområde.⁵⁵ Undantaget utökades under 2024 till att även omfatta Amerikas förenta stater. Regeringen uttalade då att detta var tillräckligt för att uppfylla DCA-avtalet, men att regeringen avsåg att återkomma till frågan om Natomedlemskapets påverkan på exportkontrollen (prop. 2023/24:141 s. 171).

Genom den ursprungliga lagstiftningen genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/43/EG av den 6 maj 2009 om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen samt rådets gemensamma ståndpunkt

⁵³ Bemyndigandet har sin grund i EU-direktiv om överföring av försvarsrelaterade produkter, vilket har relevans för EES, se närmare prop. 2010/11:112.

⁵⁴ Se a. prop. s. 43 ff. om överväganden vid införandet av gällande undantag.

⁵⁵ De av Natos medlemsländer som inte också är EES-länder, förutom Amerikas förenta stater, är Albanien, Kanada, Montenegro, Nordmakedonien, Storbritannien och Turkiet.

2008/944/GUSP om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel. Av propositionen framgår att lagstiftaren valde att inte genomföra de undantagsmöjligheter som artikel 4.2 i direktivet medgav. I stället bemyndigades regeringen att meddela föreskrifter om undantag för utförsel av krigsmateriel enligt 6 § första stycket i lagen om krigsmateriel om det framöver skulle finnas önskemål om att genomföra ett eller flera av undantagen.⁵⁶ Vidare begränsades föreskriftsrätten till att avse ett annat land inom EES för att denna rätt inte skulle bli alltför omfattande. Promemorians lagförslag var mer långtgående.⁵⁷

Den nuvarande regleringen innebär alltså att regeringen saknar möjlighet att föreskriva om undantag när det gäller Nato som organisation och Natoländer utanför EES, förutom för Amerikas förenta stater. Att på detta sätt göra åtskillnad mellan Natoländerna så att bara vissa av dessa skulle omfattas av föreskriftsrätten, och i förlängningen genomförda undantag från utförselbudet, är inte rimligt när Sverige är medlem i Nato och sänder oönskade signaler till de Natoländer som inte omfattas av undantaget.

Att märka i sammanhanget är att regeringens föreskriftsrätt i sammanhanget är begränsad till vad som omfattas av de sex punkter som finns uppräknade i 6 § andra stycket lagen om krigsmateriel, nämligen

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,

⁵⁶ Propositionen Genomförande av direktiv om överföring av krigsmateriel, prop. 2010/11:112 s. 43–45.

⁵⁷ Promemorian Genomförande av direktiv om överföring av krigsmateriel inom EU, m.m. Ds 2010:29.

5. om utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och
6. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Detta inskränker regeringens föreskriftsrätt enligt den nämnda paragrafen och är i linje med det tidigare nämnda direktivet.

När det i nuvarande lagtext talas om att regeringens föreskriftsrätt omfattar situationen att krigsmateriel förs ut till eller tekniskt bistånd lämnas till ett EES-land eller Amerikas förenta stater råder det viss osäkerhet om det som avses är de angivna länders territorium, alltså om utförseln måste ske rent fysiskt till ett EES-land eller Amerikas förenta stater eller om den snarare är en organisatorisk begränsning, dvs. utförseln ska ske till en enhet som hör till ett EES-land eller Amerikas förenta stater. Frågan har inte berörts i tidigare lagstiftningsarbeten. Enligt promemorian framstår det som att den mest ändamålsenliga tolkningen att det avgörande för regeringens föreskriftsrätt bör vara den *juridiska mottagaren* och inte att materielen förs till de angivna ländernas territorium. För att tydliggöra detta föreslås det att begreppet land ska bytas ut mot stat i bestämmelsen.

Vidare föreslås att regeringens föreskriftsrätt enligt 6 § andra stycket i lagen om krigsmateriel utvidgas till att även avse Nato och en stat som är medlem i Nato. En konsekvens av att samtliga Natoländer kommer att omfattas av undantagsbestämmelsen är att det saknas skäl att särskilt nämna Amerikas förenta stater i bestämmelsen.

Med stöd av det utökade bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter bör även de undantag från tillståndskravet för utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd, som finns i 4 a § tredje stycket förordningen om krigsmateriel, utvidgas till att avse Nato eller en stat som är medlem i Nato. Det innebär att mottagaren ska vara en stat som är medlem i EES eller Nato, även om utförseln inte behöver ske till dessa staters territorium. Undantagen enligt bestämmelsens nuvarande utformning gäller dels utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet av Försvarmakten efter beslut enligt 1 § lagen (2020:782) om operativt militärt stöd, när materielen efter att verksamheten är genomförd ska återinföras i den

utsträckning den inte förbrukats, dels utförelse av krigsmateriel av en myndighet i ett EES-land eller Amerikas förenta stater när materielen eller det tekniska biståndet förs ut av en myndighet från det land som har fört in materielen eller det tekniska biståndet till Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Internationellt militärt samarbete och internationell krishantering är ett sedan tidigare etablerat begrepp. Internationellt militärt samarbete avser sådant samarbete som bedrivs mellan två eller flera staters försvarsmakter. Syftet för samarbetet kan t.ex. vara att utveckla den nationella försvarsförmågan eller delta i internationella insatser, enskilt eller tillsammans. Syftet med ett samarbete kan också vara rent förtroendeskapande myndigheterna emellan.⁵⁸ Även transitering av militära styrkor och krigsmateriel får anses innefattas av begreppet.⁵⁹ Internationell krishantering är militär eller civil krishantering som ombesörjs av militära och civila myndigheter enligt de riktlinjer som Nato, EU eller någon annan internationell organisation sätter upp (se prop. 2004/05:7 s. 54).

När det gäller den andra punkten i 4 a § tredje stycket förordningen om krigsmateriel bör utöver myndighet i en stat som är medlem i Nato även Nato läggas till som ett subjekt som kan föra ut krigsmateriel eller lämna tekniskt bistånd. Även om Nato inte har några egna styrkor kan organisationen inneha försvarsresurser som kan vara krigsmateriel. I syfte att åstadkomma administrativ förenkling vid dessa förfaranden finns anledning att utvidga de fall som omfattas av den första punkten till alla former av internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering som Sverige genomför med de aktuella länderna, i enlighet med utformningen av den andra punkten.

Det kan framhållas att förordningsändringarna avser fall där ansökan om utförelsetillstånd framstår som en ren formalitet, med mycket begränsad betydelse för den svenska exportkontrollen. I promemorian föreslås av dessa skäl att 4 a § tredje stycket förordningen om krigsmateriel ändras i enlighet med det anförda.

⁵⁸ Se exempelvis prop. 2023/24:141 s. 71 f.

⁵⁹ De flesta fall av transitering av krigsmateriel från ett annat Natoland bedöms redan omfattas av det befintliga undantag som genomförts i 4 a § första stycket i förordningen om krigsmateriel, eftersom krigsmaterielen förs in i Sverige från eller via ett annat EES-land. Krav på tillstånd uppkommer dock om ett land utanför EES för in krigsmateriel direkt till Sverige; exempelvis om krigsmateriel från Storbritannien eller USA förs in via fartyg till Sverige.

5.8 Utökade möjligheter att meddela föreskrifter enligt vapenlagen

Promemorians förslag: Regeringen får meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska gälla i fråga om skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Skälen för promemorians förslag

Tillträdesförordningen (1992:118) innehåller bestämmelser om utländska styrkors tillträde till svenskt territorium. I de flesta fall krävs tillstånd för tillträde till svenskt territorium av utländska statsfartyg, utländska statsluftfartyg och utländska militära fordon (3 och 4 §§). Utgångspunkten är att det är regeringen som fattar beslut om tillträde (se vidare avsnitt 4.2.2). Regeringen har dock delegerat rätten att fatta vissa sådana beslut till Försvarsmakten (5 och 6 §§ tillträdeförordningen). Beslut om tillträde behöver inte vara begränsade till det enskilda fallet. Regeringen medger i dag tillträde till svenskt territorium för viss varaktig verksamhet, t.ex. inom ramen för samarbete med länder som är medlemmar i EU eller Nato och nordiskt samarbete. Inom ramen för dessa samarbeten har regeringen fattat tillträdesbeslut som gäller för ett eller två år.

Av 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) framgår bl.a. att det krävs tillstånd för att inneha skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin och att föra in detta till Sverige. I 2 a kap. 7 § vapenlagen finns bestämmelser om att den som för in vapen eller vapendelar till Sverige från en stat utanför Europeiska unionen senast inom en månad efter införseln ska se till att föremålet är märkt på ett visst angivet sätt. Märkningen ska visa att föremålet har förts in till Sverige och året för införseln. Kravet på märkning gäller inte för den som tillfälligt, under högst tre månader från dagen för införseln, för in vapen till Sverige för bl.a. resa genom landet eller användning av företrädare för en annan stats myndighet vid tillfällig tjänstgöring i Sverige.

I 11 kap. 3 § vapenlagen ges regeringen befogenhet att i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition,

ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en främmande stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Bakgrunden till bestämmelsen är att det vid internationellt samarbete av sådant slag är önskvärt att all materiel, inklusive skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin, utan onödiga tullformaliteter och tillstånd kan föras mellan de länder som deltar i samarbetet (jfr propositionen En ny vapenlag, prop. 1995/96:52 s. 88 och prop. 2021/22:46 s. 39). Av bestämmelsen i 11 kap. 3 § vapenlagen framgår att regeringen får ge samma beslutanderätt till Försvarsmakten. Detta har också gjorts i bestämmelsen i 4 kap. 7 § vapenförordningen (1996:70), som infördes 2020. I samband med ändringen av 11 kap. 3 § vapenlagen förtydligades att paragrafen avser beslut i enskilda fall, dvs. att det är fråga om förvaltningsbeslut.

Artikel VI i Nato SOFA anger att besökande militära förband i värdlandet har rätt att inneha och bära vapen under förutsättning att det överensstämmer med deras order.

För att effektivt kunna bistå varandra behöver medlemmar i Nato underlätta tillträde till och närvaro på varandras territorium. Det kollektiva försvarsåtagandet stärker Sveriges säkerhet. Mot bakgrund av detta och av den rätt som besökande militära förband har att inneha och bära vapen i enlighet med Nato SOFA framstår den nuvarande regleringen med beslut i enskilda fall inte som ändamålsenlig. Det bör istället införas en bestämmelse med innebörden att regeringen får meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska gälla i fråga om skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en utländsk militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. En sådan bestämmelse kan lämpligen placeras i vapenlagen. Genom en sådan bestämmelse har regeringen möjlighet att meddela undantag t.ex. för medlemmar i Nato som befinner sig i Sverige inom ramen för Nato SOFA. En sådan ändring innebär att Försvarsmakten får en minskad administration och står i bättre samklang med åtaganden enligt Sveriges internationella avtal.

Rätten att bära vapen är inte uttryckligen reglerad i lagstiftningen, inte heller för Försvarsmaktens personal. Det får därvid förutsättas att såväl svensk som utländsk personal har rätt att bära vapen om

deras tjänsteuppgifter kräver det, t.ex. för att fullgöra en bevakningsuppgift (jfr 29 § polislagen). Det finns även ett utrymme för militär personal att bära vapen för att mer allmänt säkra sina egen eller styrkornas säkerhet. Möjligheten att i sådana fall använda vapnet torde vara begränsat till situationer där det föreligger rätt till nödvärn eller nöd och det i övrigt är försvarligt och proportionerligt.

5.9 Utländsk militär får möjlighet att inneha störsändare

Promemorians förslag: Förutom regeringen ska även den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om förbud mot att inneha andra elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska vidare få meddela föreskrifter om undantag från förbudet.

Straffbestämmelsen i lagen om elektronisk kommunikation om förbud mot att inneha andra elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor, ska endast omfatta överträdelser av föreskrifter meddelade av regeringen.

Utländsk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering ska vara undantagna från förbudet mot att inneha anläggningar som är avsedda att sända radiovågor för störsändning. En sådan anläggning får endast användas på det sätt som Försvarsmakten bestämmer.

Skälen för promemorians förslag

En militär styrka har typiskt sett en inbyggd kapacitet att kunna sköta sitt eget skydd och bevakning. Tillgång till effektivt skydd är nämligen ofta en förutsättning för att en militär enhet ska kunna utföra sina uppgifter. För att mer omfattande operativa militära samarbeten ska fungera på ett effektivt sätt bör det finnas

förutsättningar för att en utländsk militär styrka ska kunna omhänderta sitt behov av skydd.

Den utländska militära personalen har de befogenheter som följer av de straffrättsliga ansvarsfrihetsgrunderna om användande av våld och tvång i nödvärnssituationer och vid nöd (24 kap. brottsbalken). Ett effektivt skydd förutsätter befogenheter att använda våld och tvång, inklusive vapenmakt. I händelse av väpnad konflikt regleras parternas våldsanvändning i den internationella humanitära rätten och någon närmare reglering av dessa befogenheter i svensk rätt krävs inte (se prop. 2019/20:110 s. 49 f.).

I lagen om operativt militärt samarbete finns en möjlighet att anlita finsk och amerikansk militär personal för bevakning av vissa skyddsobjekt. Enligt förslaget i avsnitt 5.2 ska begränsningen till finsk eller amerikansk militär personal ersättas med utländsk militär personal. Ett beslut om skyddsobjekt innebär att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet. Tillträdesförbudet omfattar även tillträde med hjälp av en obemannad farkost. Skyddslagen ger skyddsvakter vissa befogenheter att ingripa mot egendom. Om en obemannad farkost befinner sig inom, i närheten av eller över ett skyddsobjekt får den som bevakar skyddsobjektet, om det behövs för att fullgöra bevakningsuppgiften, ingripa mot farkosten. Våld mot farkosten får då användas om andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt (11 § andra stycket skyddslagen). Med ingripande avses exempelvis att hindra farkostens färd eller att oskadliggöra farkosten. Denna befogenhet gäller utöver de befogenheter som skyddslagen redan innehåller i fråga om undersökning (11 § första stycket), beslag (13 och 14 §§) och förverkande (32 §). Vilken metod som får användas regleras inte i skyddslagen, utan vad som är en lämplig metod får avgöras med beaktande av skyddsvaktens tillgång till tekniska hjälpmedel och utifrån de regelverk som styr användningen av dessa. Våld får användas om andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt. Med våld avses våld mot egendom i den bemärkelse som återfinns i polislagens regler om våldsanvändning. Det handlar således inte om varje fysisk befattning med ett föremål, utan det krävs att åtgärden är ägnad att åstadkomma åverkan eller i övrigt sker med våldsamma medel.

I lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation (LEK) finns bestämmelser om tillstånd att använda radiosändare och undantag

från tillståndsplikt. Bestämmelserna i lagen syftar dels till att enskilda och myndigheter ska få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer, dels till största möjliga utbyte för alla av elektroniska kommunikationstjänster sett till urvalet samt till deras pris, kvalitet och kapacitet (1 kap. 1 § första stycket).

Av 1 kap. 6 § LEK framgår att regeringen bestämmer vilken myndighet som ska vara regleringsmyndighet respektive tillsynsmyndighet enligt lagen. I 1 kap. 5 § förordningen (2022:511) om elektronisk kommunikation (FEK) anges att Post- och telestyrelsen (PTS) är regleringsmyndighet och tillsynsmyndighet enligt LEK.

En radiosändare får användas efter tillstånd från PTS. Ett tillstånd ska avse rätten att använda en viss radiosändare eller att använda radiosändare inom ett visst frekvensutrymme (3 kap. 1 § LEK). Kravet på tillstånd gäller inte för bland andra Försvarsmakten. PTS beslutar vidare om tilldelning av radiofrekvenser samt om de ytterligare villkor som behövs till bland andra Försvarsmakten efter hörande av myndigheten (3 kap. 3 § LEK). Även utländska militära styrkor som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering är undantagna från tillståndsplikten beträffande radiosändare när de använder radiosändare på det sätt som Försvarsmakten bestämmer inom radiofrekvenser som har tilldelats Försvarsmakten (3 kap. 21 § FEK).

Elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att alstra radiofrekvent energi för kommunikationsändamål i ledning eller för industriellt, vetenskapligt, medicinskt eller något annat liknande ändamål, får användas endast i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (3 kap. 24 § första stycket LEK). Regeringen får meddela föreskrifter om förbud mot att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor (3 kap. 24 § andra stycket LEK). Bestämmelsen avser huvudsakligen s.k. störsändare, som är avsedda att störa annan radioanvändning. En störsändare är en sändare vars syfte är att störa utrustning genom att sända på samma eller angränsande frekvensband som den utrustning som ska störas. Den kan bl.a. användas för att störa mobiltelefoni eller

räddningstjänstens radiokommunikation och GPS, men även för radarstörning där syftet är att hindra en radar från att se och mäta in mål (se t.ex. propositionen Genomförande av direktivet om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation, prop. 2021/22:136 s. 154). Förbudet gäller inte sådana anläggningar som behövs i verksamhet som bedrivs av bl.a. Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Försvarsmakten (3 kap. 5 § första stycket 1 FEK). Det är med stöd av dessa bestämmelser som militära skyddsvakter kan använda störsändare för att hindra en farkosts färd eller att oskadliggöra farkosten. Den som bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av bestämmelsen döms till böter eller fängelse i högst sex månader (13 kap. 1 § LEK).

Det behöver säkerställas att utländsk militär personal som ska sköta sitt eget skydd eller anlitas för bevakning av skyddsobjekt har tillräckliga möjligheter att hantera obemannade farkoster. Detta är än mer angeläget än tidigare till följd av det försämrade omvärldsläget och den omfattande skada en antagonist kan orsaka med hjälp av en drönare eller annan obemannad farkost. Det är också ändamålsenligt att en skyddsvakt från en annan stats militära styrka ska ha samma möjlighet som svenska militära skyddsvakter har att hantera obemannade farkoster. En utländsk stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering ska kunna inneha och använda anläggningar som är avsedda att sända radiovågor för störsändning. En sådan bestämmelse kan införas i förordning. Detta kan lämpligen ske genom en ändring av 3 kap. 5 § FEK.

Störsändaranläggningar kan användas på flera olika sätt och olika typer av användning kan få skilda konsekvenser för radiomiljön som helhet. Generellt har militära störsändare potential att störa ut annan radioanvändning över stora ytor. Det finns därför stor risk för att även civil radioanvändning och vitala radiotjänster som exempelvis positioneringstjänster och nödsamtal störs ut. Sådana störningar kan få mycket stora konsekvenser för samhället och omfattningen är svår att överblicka. När Försvarsmakten använder störsändare görs en bedömning av risker och konsekvenser för närliggande verksamheter med utgångspunkt i myndighetens kännedom om lokala förhållanden och annan användning. PTS och Försvarsmakten har ett väl utarbetat samrådsförfarande rörande radioanvändning och användning av störsändare. Samråd myndigheterna emellan sker

också i samband med PTS:s tillsyn med anledning av misstänkta störningar. Det framstår därför som ändamålsenligt att låta Försvarsmakten bestämma förutsättningarna för utländska militära styrkors användning av störsändare i Sverige, så att detta sker på ett sätt som medför minsta möjliga påverkan på radiomiljön. En sådan ordning liknar den som gäller beträffande användning av radiosändare inom det frekvensutrymme som har tilldelats Försvarsmakten. Förutom regeringen ska därför även den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om förbud mot att inneha andra elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor. En sådan möjlighet till vidaredelegering har funnits enligt tidigare gällande regelverk (jfr prop. 2021/22:136 s. 154 f.). Den föreslagna ordningen bidrar också till PTS:s möjligheter att via Försvarsmakten få uppgift om störsändaranvändning som kan ha betydelse i PTS:s tillsynsarbete. Utländska militära styrkors innehav av störsändare bör undantas från förbudet i FEK utan begränsningar.

Enligt 13 kap. 1 § 2 LEK ska den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. För det fall någon annan myndighet än regeringen meddelar föreskrifter med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket LEK kan 13 kap. 1 § 2 LEK därmed, beroende på hur föreskriften är utformad, vara ett otillåtet s.k. blankettstraffstadgande (jfr rättsfallet NJA 2005 s. 33). I promemorian föreslås att Försvarsmakten ska få meddela föreskrifter om utländska militära styrkors användning av störsändare i Sverige. Straffbestämmelsen bör därför endast omfatta överträdelse av föreskrifter meddelade av regeringen.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag och bedömning: De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Skälen för promemorians förslag och bedömning

De förslag som lämnas tar sin utgångspunkt i det övergripande syftet att underlätta och effektivisera gemensam militär verksamhet för avskräckning och försvar på svenskt territorium. Ändringarna bör kunna träda i kraft snarast möjligt efter att beslut fattats. Med hänsyn till den tid som krävs för remissbehandling, beredning inom Regeringskansliet och riksdagsbehandling föreslås därför att ikraftträdande ska ske den 1 juli 2026.

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte. Beslut om skyddsobjekt som fattats med stöd av någon av de punkter i 5 § skyddslagen som här föreslås få ändrad utformning påverkas inte. Ändringarna innebär inte att möjligheten att besluta om skyddsobjekt med stöd av bestämmelsen tagits bort. Vid tillämpningen av sådana beslut får däremot beaktas att utpekat lagstöd för beslutet angetts i förhållande till den vid tidpunkten för beslutet gällande lydelsen av bestämmelsen.

7 Konsekvenser

7.1 Ett anpassat regelverk för operativt samarbete på svenskt territorium

Promemorians bedömning: Förslagen kommer att underlätta för Sverige att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt delta i gemensam verksamhet med Nato och andra allierade genom att beslutsförfaranden förenklas.

Ändringarna i kamerabevakningslagen är begränsade och bedöms inte påverka den personliga integriteten i någon nämnvärd utsträckning.

Skälen för promemorians bedömning

De föreslagna bestämmelserna i lagen om operativt militärt stöd innebär att såväl regeringen som Försvarsmakten får bemyndigande att fatta vissa beslut som i dag kräver riksdagens avgörande. Genom det förenklade beslutsförfarandet underlättas för Sverige att bidra till Natosamarbetet genom att på ett ändamålsenligt sätt kunna överlåta förvaltningsuppgifter till utländsk militär personal som behövs för att de på ett effektivt sätt ska kunna utföra sådana uppgifter som kan fullgöras av Försvarsmakten inom ramen för avskräckning och försvar.

Lagförslagen om beslutsordningen när det gäller att genomföra militär verksamhet på svenskt territorium innebär att vissa åtgärder som i dagsläget kräver riksdagens beslut i det särskilda fallet ska kunna beslutas av regeringen. Den ändrade beslutsordningen medför i sig inga kostnader. Vilka ekonomiska och andra konsekvenser som uppstår med anledning av ett konkret beslut om militärt samarbete avgörs av innehållet i det aktuella beslutet. Vilka konsekvenserna blir

för andra myndigheter och vilka åtgärder som behöver vidtas i sådana avseenden, är något som ska beaktas i den planering och i de förberedelser för ett gemensamt militärt agerande som sker. Det förenklade beslutsfattandet kommer dessutom skapa bättre förutsättningar för gemensamma operationer och andra aktiviteter för avskräckning och försvar på svenskt territorium.

Vidare innebär Försvarsmaktens möjlighet att kunna besluta om att utländsk militär personal får bevaka skyddsobjekt, upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkan och verkställa beslut om undanförelse och förstöring ett effektivare resursutnyttjande och att svensk militär personal kan frigöras för andra uppgifter. Att regeringen får möjlighet att meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska gälla i särskilda fall för utländsk militär personal effektiviserar och förenklar tillträdeprocessen. Enligt promemorians bedömning medför förslagen i sig inga andra än marginella kostnader för framför allt Försvarsmakten att vidta förberedelse för sådana beslut, t.ex. i form av framtagande av föreskrifter och utbildning av utländsk militär personal. Dessutom kan kostnader tillkomma för det samverkansbefäl som föreslås finnas under fredstid. För det fall utländsk militär personal anlitas för bevakning kommer det samtidigt att innebära att Försvarsmakten avlastas i motsvarande mån. De ekonomiska konsekvenser som förslagen kan få bedöms kunna tas inom Försvarsmaktens befintliga ekonomiska ramar.

När det gäller ändringarna av skyddslagen innebär de främst en regelförenkling genom att de bestämmelser som i dag gäller olika internationella militära samarbeten samlas i en bestämmelse. Den utvidgas i sådan mån att den kan komma att omfatta alla Natoländer och alla typer av militär verksamhet. Beslut om skyddsobjekt innebär att allmänheten inte får tillträde till ett visst område och därmed en inskränkning av enskildas grundläggande fri- och rättigheter. I promemorian har det gjorts en proportionalitetsbedömning och bedömningen är att den föreslagna ändringen är proportionerlig (se avsnitt 5.5).

I avsnitt 5.6 har redogjorts för vissa ändringar i kamerabevakningslagen, bl.a. på grund av föreslagna ändringar i skyddslagen. Det kan innebära en ökad hantering av personuppgifter. Det kommer dock huvudsakligen att röra sig om bevakning av ett fåtal platser som Försvarsmakten, efter en

proportionalitetsbedömning, ansett att allmänheten inte ska ha tillträde till. Förslaget om undantag för en utländsk militär styrka från att tillämpa den särskilda intresseavvägningen innebär att en utländsk militär styrka i fler fall kan inleda kamerabevakning där det finns ett behov, och en administrativ lättnad. Motsvarande gäller också förslagen om utökade undantag från upplysningskravet och rätten till information. Som redogjorts för ovan finns det starka allmänna intressen av att dessa platser kan kamerabevakas och det rör sig om platser där ett absolut upplysningskrav på ett olyckligt sätt skulle fästa uppmärksamhet på sådana betydelsefulla anläggningar och platser. Den påverkan som förslaget kan få på den personliga integriteten bedöms därför som begränsad och att åtgärden, med hänsyn till dess allmänna betydelse, får bedömas som proportionerlig. Förslagen är förenliga med grundläggande fri- och rättigheter.

Förslaget om att utländska militära styrkor ska undantas från förbudet att inneha anläggningar som är avsedda att sända radiovågor för störsändning kan få konsekvenser för radiomiljön i Sverige. Användning av störsändare kan störa ut viktiga och kritiska radiotjänster, exempelvis positioneringstjänster och nödsamtal. Försvarsmakten har god kunskap om svensk radioanvändning och kan därför anpassa sin användning av störsändare på ett sätt så att den får så liten påverkan på radiomiljön som möjligt. Därför bör utländska styrkors användning av störsändare ske i enlighet med Försvarsmaktens närmare bestämmande. Förutsättningen att användningen av störsändare endast får ske på sådant sätt som Försvarsmakten bestämmer gör det möjligt för PTS att inhämta information om att störningar är orsakade av utländsk militär. Detta blir ett viktigt verktyg för PTS:s tillsynsarbete med störningsutredningar.

Övriga konsekvenser

Promemorians förslag bedöms inte få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, jämställdheten

mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen bedöms inte heller i övrigt medföra några konsekvenser av betydelse.

7.2 Utförelse av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd

Promemorians bedömning: De föreslagna ändringarna i lagen respektive förordningen om krigsmateriel innebär regel-förenklingar som kommer att innebära att planering och genomförande av Natooperationer underlättas och effektiviseras.

Skälen för promemorians bedömning

Att regeringens bemyndigande utvidgas i fråga om att besluta om undantag från s.k. utförelsetillstånd för Nato och dess medlemsländer innebär regelförenklingar. Eftersom de föreslagna undantagen från utförelsetillstånd enbart avses omfatta den som fört in materielen till Sverige bedöms det inte inverka menligt på syftena med exportkontrollen.

De lämnade förslagen bedöms inte leda till ökade kostnader. Förslagen bedöms inte heller leda till någon av de övriga konsekvenser som anges i avsnitt 7.1.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

6 § Krigsmateriel får inte föras ut ur landet och tekniskt bistånd får inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. I fråga om programvara och tekniskt bistånd likställs med utförsel en överföring till utlandet genom telekommunikation eller på annat liknande sätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller till en stat inom EES*

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,
5. om utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och
6. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utförsel av

1. skjutvapen och tillhörande ammunition för enskild persons räkning samt skjutvapen och därtill hörande ammunition för användning vid jakt, tävling eller övning utom riket,
2. skjutvapen för reparation, översyn eller annan liknande åtgärd,
3. skjutvapen som förts in i landet för åtgärd som avses i 2, och
4. sådana jakt- och tävlingsskjutvapen och tillhörande ammunition som har förts in i landet i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 13 § b vapenlagen (1996:67).

I paragrafen finns bestämmelser om tillståndskrav för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd samt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela vissa föreskrifter.

Bestämmelsen ändras så att det bemyndigande som regeringen har i *andra stycket* i fråga om att besluta om undantag från s.k. utförseltillstånd för EES-länder och Amerikas förenta stater, utvidgas till att också avse Nato som organisation och samtliga stater som är medlemmar i Nato. Bemyndigandet gäller också tillstånd som behövs för att Sverige ska kunna lämna tekniskt bistånd utanför Sveriges gränser till ett annat land.

Ordet land byts ut mot stat. Syftet är att tydliggöra att regeringens föreskriftsrätt inte är begränsat till det territorium materielen förs ut till utan vem som är mottagare av materielen. En motsvarande ändring görs inte i andra styckets fjärde punkt eftersom det inte skulle få någon praktisk betydelse. Den bestämmelsen tar enbart sikte på EU/EES-samarbeten, t.ex. inom ramen för den europeiska försvarsfonden.

Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

8.2 Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

11 kap. 3 § *Regeringen får meddela föreskrifter om att denna lag inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.*

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en *utländsk militär styrka* som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

I paragrafen finns bestämmelser om att regeringen kan meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska gälla i vissa fall.

Paragrafen ändras i *första stycket* på så sätt att regeringen får meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska vara tillämplig i fråga om skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en främmande stats militära styrka som befinner sig i

Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. *Andra stycket*, som är nytt, motsvarar nuvarande första stycket. I övrigt görs endast språkliga ändringar.

Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

8.3 Förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

5 § Följande byggnader, andra anläggningar, områden och objekt får också beslutas vara skyddsobjekt:

1. byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. områden där Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,

3. områden där Försvarmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

4. byggnader, andra anläggningar och områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet,

5. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

6. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

I paragrafen regleras olika byggnader, andra anläggningar, områden och objekt som huvudsakligen används för militära ändamål som kan beslutas vara skyddsobjekt.

Paragrafen ändras och förenklas genom att den uppdelning för olika ändamål med en militär styrkas närvaro i Sverige som görs i de nuvarande *punkterna 4–6*, ersätts med en ny punkt, *punkt 4*, som anger att byggnader, andra anläggningar och områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet får beslutas vara skyddsobjekt. Det kan röra sig om sådana operationsområden där utländska militära styrkor verkar, men även förlägningsplatser och andra områden där de utländska

militära styrkorna befinner sig när de bedriver verksamhet. Ändringarna medför att de två sista punkterna i paragrafen får ny numrering.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

9 § För bevakning av ett skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas.

Den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt *samarbete* finns bestämmelser om att *utländsk* militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

I paragrafen anges vilken personal som får anlitas för bevakning av ett skyddsobjekt och vilka som benämns skyddsvakt.

I *tredje stycket*, som är en upplysningsbestämmelse, ändras ordet stöd till ordet samarbete utifrån den ändring av rubriken till lagen om operativt militärt stöd som förslås i prop. 2025/26:6. Bestämmelsen ändras på så sätt att det av bestämmelsen framgår att inte bara finsk och amerikansk militär personal, utan utländsk militär personal, i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte som skyddsvakt. Vad som förskrivs om skyddsvakt i författning gäller alltså inte utländsk militär personal som anlitas för bevakning. Bestämmelser om vilka befogenheter dessa har framgår i stället av 4 § lagen om operativt militärt stöd.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

8.4 Förslaget till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200)

11 § Bestämmelserna i 8–10 §§ gäller inte vid

1. kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 eller 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. kamerabevakning som Försvarmakten, *eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering*, bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i *militär verksamhet* eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning,

3. kamerabevakning som Trafikverket bedriver

a) av vägtrafik,
b) av sjötrafik vid en rörlig bro,
c) vid en betalstation eller kontrollpunkt som avses i bilagorna till lagen (2004:629) om trängselskatt och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om trängselskatt ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan skatt betalas, eller

d) vid en betalstation på allmän väg som används vid uttag av infrastrukturavgifter med stöd av lagen (2024:172) om infrastrukturavgifter på väg och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om infrastrukturavgift ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan avgift betalas,

4. kamerabevakning i en vägtunnel med övervakningssystem som avses i lagen (2006:418) om säkerhet i vägtunnlar och som bedrivs av någon annan tunnelhållare än Trafikverket,

5. kamerabevakning som har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, förebygga, förhindra eller upptäcka störningar av allmän ordning och säkerhet eller olyckor eller begränsa verkningarna av sådana störningar eller inträffade olyckor, om bevakningen sker

a) i ett färdmedel som används i kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

b) av ett stations-, terminal- eller hållplatsområde avsett för resande med kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

c) av en plats vid järnvägs-, spårvägs- eller tunnelbanespår, eller

d) av ett flygplatsområde,

6. kamerabevakning i en lokal där det bedrivs postverksamhet eller av området omedelbart utanför in- och utgångar till en sådan lokal, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

7. kamerabevakning i ett parkeringshus, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

8. kamerabevakning som sker för säkerheten i trafiken eller arbetsmiljön från ett fordon, en maskin eller liknande för att förbättra sikten för föraren eller användaren,

9. kamerabevakning i en butikslokal där det bedrivs apoteksverksamhet, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott, och

10. kamerabevakning som Kustbevakningen, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket bedriver i gränsnära områden som avses i 2 § lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden, eller av tillfartsvägar till sådana gränsnära områden som avses i 2 § 3 eller 4 samma lag, om bevakningen bedrivs inom 20 kilometer från området.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från kravet att genomföra och dokumentera en intresseavvägning enligt 8 och 9 §§ och från kravet att föra en förteckning enligt 10 §.

Ändringarna är huvudsakligen en följd av de föreslagna ändringarna i 5 § skyddslagen. Se kommentaren till den bestämmelsen. Ändringen innebär även att 5 § 6 läggs till i uppräkningspunkten i *första punkten*. Genom utvidgningen i *andra punkten* undantas även kamerabevakning som en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning.

Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

16 § Upplysning enligt 15 § och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär behöver inte lämnas vid bevakning som

1. sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 eller 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. bedrivs av Försvarmakten eller utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning, eller

3. bedrivs av den som är räddningsledare enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor eller av Polismyndigheten, om bevakningen är av vikt för att efterforska en försvunnen person.

Undantagen i första stycket gäller inte om ljud ska avlyssnas eller tas upp vid kamerabevakningen.

I paragrafen regleras undantag från när upplysning om kamera-bevakning och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär behöver lämnas.

Ändringarna är en huvudsakligen följd av de föreslagna ändringarna i 5 § skyddslagen. Se kommentaren till den bestämmelsen. Ändringen innebär även att 5 § 6 läggs till i uppräkningspunkten i *första stycket 1*. Genom utvidgningen i *första stycket 2* undantas även kamerabevakning en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning.

Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

8.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd

2 § *Regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och därigenom överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten.*

Paragrafen reglerar regeringens möjlighet att tillåta att militär verksamhet för avskräckning och försvar äger rum på svenskt territorium. Det rör sig om ett bemyndigande till regeringen att i enlighet med 10 kap. 8 § regeringsformen överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller till en stat som är medlem i Nato eller Europeiska unionen i detta avseende. Bemyndigandet förutsätter att den befogenhet som överlåtelsen innefattar är av sådant slag att den som ska utöva förvaltningen inte behöver ett lagstöd för uppgiften, vilket till exempel behövs för att kunna tilldelas maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen som innebär inskränkningar i fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen respektive ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden enligt 8 kap. 2 § regeringsformen.

Bemyndigandet som ges till regeringen är baserat på att beslutet ska avse ett särskilt fall. I detta ligger att regeringens beslut ska vara begränsat och närmare avgränsa stödets omfattning, bl.a. avseende uppgifter, tidsförhållanden och geografi, lednings- och lydnadsförhållanden samt de befogenheter som stödjande styrkor ska ha och som överlåts till den utländska staten eller den mellanfolkliga organisationen.

Med *militär verksamhet för avskräckning och försvar* förstås framför allt sådana operationer eller andra aktiviteter om sker inom ramen för Natos samlade avskräckning och försvar. Med operationer eller andra aktiviteter för Natos samlade avskräckning och försvar avses avskräckning och försvar mot väpnade angrepp inom det geografiska område som omfattas av Natos försvarsgarantier (se artiklarna 5 och 6 i nordatlantiska fördraget). Begränsningen till försvaret av det geografiska område som anges i artikel 6 i nordatlantiska fördraget innebär inte att operationer inte får äga rum utanför detta område, men däremot att operationen ska syfta till att försvara just det området. Operationer för Natos samlade

avskräckning och försvar kan genomföras under Natos ledning. Även allierades bi- och multilaterala operationer, militära övningar och andra aktiviteter bidrar till Natos samlade avskräckning och försvar. Deltagande i den typen av operationer eller andra aktiviteter kan därför omfattas av bestämmelsen. Det avgörande vid den bedömningen är om insatsens syfte är att bidra till Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar som den kommer till uttryck i nordatlantiska fördraget, dvs. försvaret av det område som omfattas av Natos försvarsgarantier.

Bestämmelsen bör dock inte vara begränsad till Natos samlade avskräckning och försvar utan även omfatta försvar av andra EU-länder som inte är medlemmar i Nato (jfr artikel 42.7 i EU-fördraget). Den avser också att vara tillämplig för de fall en bi- eller multilateral operation och andra aktiviteter, som sker gemensamt med andra EU- eller Natoländer, inte syftar till att bidra till Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar som den kommer till uttryck i det nordatlantiska fördraget, dvs. försvaret av det område som omfattas av Natos försvarsgarantier.

De förvaltningsuppgifter som kan bli aktuella för en utländsk styrka att genomföra kan sammanfattas i begreppet militära försvarsåtgärder. De militära försvarsåtgärder som avses är genomförande av sådana operationer och andra aktiviteter för avskräckning och försvar som beskrivits ovan. I begreppet ingår t.ex. att kunna gå i väpnad strid mot en angriparens styrkor, oaktat om angriparens syfte är att gå till väpnat angrepp mot Sverige eller annan allierad. Begreppet omfattar även att upptäcka och avvisa främmande stats kränkning av svenskt eller en allierad stats territorium. Ett ytterligare exempel kan vara att utföra sjöminering enligt förordningen (2023:623) om sjöminering. Att tillåta en allierad stat att placera exempelvis luftvärn på svenskt territorium är inte en förvaltningsuppgift som regeringen behöver överlåta. Däremot om luftvärnet skulle användas för beskjutning av fientliga styrkor i ett annat Natoland eller på eller över internationellt vatten rör det sig om en sådan förvaltningsuppgift som regeringen enligt det aktuella bemyndigandet kan komma att överlåta till en annan stat. Ett annat exempel kan vara att allierat stridsflyg från svenskt territorium genomför stridsuppdrag riktat mot fientliga militära mål utanför svenskt territorium. Detsamma gäller möjligheten att ställa en svensk styrka, som agerar på svenskt territorium i enlighet med

exempelvis IKFN-förordningen under Natobefäl. Det rör sig då om en sådan förvaltningsuppgift som kan överlåtas till Natobefälet. Begreppet militär verksamhet för avskräckning och försvar kan även avse övningar på svenskt territorium där de deltagande styrkorna har mandat att övergå till att hindra kränkningar eller väpnade angrepp mot svenskt eller allierade staters territorium.

Genom uttrycket i enlighet med internationell rätt tydliggörs att de militära försvarsåtgärder som får vidtas alltid måste vara förenliga med den internationella rätt som Sverige är bundet av och som är relevant för den aktuella frågan.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

3 § Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för *utländsk* militär personal när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom den *utländska styrkan och styrkan kommer från*

1. *Nato,*
2. *en stat som är medlem i Nato, eller*
3. *en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att genom förvaltningsbeslut ge utländska militära styrkor rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordning inom de egna styrkorna oavsett var de befinner sig. De befogenheter som kan komma i fråga vid upprätthållande av ordning inom den egna styrkan anges i paragrafen. I nuvarande lydelse är regeringens möjligheter att överlåta vissa förvaltningsuppgifter begränsat till militär personal från Amerikas förenta stater inom ramen för det s.k. DCA-avtalet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 3 a §. Genom ändringen utökas bemyndigandet till utländsk militär personal från en stat som är medlem i Nato.

I 13 § polislagen (1984:387) regleras förutsättningarna för avvisande, avlägsnande och tillfälligt omhändertagande av den som gör sig skyldig till ordningsstörning eller betar sig på ett sådant sätt att det föreligger fara för att hon eller han ska begå brott. Bestämmelserna i 19 § första stycket polislagen reglerar rätten att göra kroppsvisitation i samband med att någon berövas friheten eller avlägsnas. Kroppsvisitation får då ske i två fall – dels när sådan är nödvändig av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål

ska kunna tas omhand, dels när det är nödvändigt för att identiteten hos den mot vilken ingripandet görs ska kunna fastställas. Bestämmelserna i 10 § första stycket 1, 2 och 4 polislagen ger utländsk militär personal rätt att, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd i ett antal specifika fall. Våld får för det första användas om en medlem av styrkan möts med våld eller hot om våld. För det andra om någon som ska häktas, anhållas eller annars med laga stöd berövas friheten försöker undkomma eller en medlem av den utländska styrkan annars möts av motstånd när han eller hon ska verkställa ett sådant frihetsberövande. För utländsk militär personal kan det bli aktuellt att använda våld enligt bestämmelsen när ett tillfälligt omhändertagande verkställs enligt 13 §. För det tredje får våld användas om en medlem av styrkan med laga stöd ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller någon annan liknande åtgärd, vid beslag eller omhändertagande av egendom eller vid sådan husrannsakan som avses i rättegångsbalken eller vid genomsökning på distans. För utländsk militär personal utgör bestämmelsen stöd för att använda våld i samband med ett avvisande eller avlägsnande enligt 13 § eller i samband med kroppsvisitation enligt 19 § första stycket. För att våld mot person ska få användas i de fall som avses i första stycket fjärde punkten krävs att medlemmen av styrkan eller den som han eller hon biträder möts av motstånd (10 § andra stycket polislagen).

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

4 § Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får anlitas för att bevaka sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 1, 3, 4 och 6 skyddslagen (2010:305), om

1. *det är lämpligt och förenligt med de uppgifter som styrkan har, och*
2. *styrkan kommer från Nato, en stat som är medlem i Nato, eller en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla *utländsk* militär personal som *enligt första stycket bevakar skyddsobjekt*.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för Försvarsmakten att besluta att utländsk militär personal får bevaka skyddsobjekt i Sverige.

I *första stycket* ändras och utvidgas tillämpningsområdet till att utöver finsk och amerikansk militär personal även omfatta militär personal från en stat som är medlem i Nato eller Europeiska unionen, som deltar i militär verksamhet i Sverige.

De skyddsobjekt som avses är dels sådana där den utländska militära styrkan bedriver militär verksamhet och kan avse byggnader, andra anläggningar och områden (5 § 1, 3 och 4 skyddslagen i dess föreslagna lydelse), dels sådana rörliga objekt och transporter som beslutas vara skyddsobjekt med stöd av i 5 § 6 skyddslagen.

Innan Försvarsmakten får överlåta bevakningsuppgifter enligt paragrafen ska en bedömning göras av om det i det enskilda fallet är lämpligt att den utländska styrkan får en sådan uppgift. Detta ska avgöras efter en prövning av samtliga relevanta omständigheter. Samverkan bör också om möjligt ske med Polismyndigheten.

Faktorer som kan ha betydelse vid lämplighetsbedömningen är skyddsobjektets geografiska placering, den hotbild som bedöms finnas mot skyddsobjektet samt den utländska personalens utbildningsståndpunkt, erfarenhet av bevakningsuppgifter och språkkunskaper. Om ett skyddsobjekt är beläget inom tättbebyggt område, med exponering mot allmänheten, kan detta tala mot att bevakningsuppgiften överläts. Detsamma gäller om hotbilden innefattar att demonstrationer kan förväntas vid skyddsobjektet. I ett sådant fall är en överlåtelse av bevakningsuppgiften direkt olämplig. Om den berörda utländska personalen inte kan göra sig förstådd på engelska språket är det en omständighet som talar mot att de är lämpliga att bevaka skyddsobjekt.

Uppgiften att bevaka förläggningsplatser m.m. ingår i den verksamhet som inom Nato benämns skydd av styrkor (Force Protection) och är reglerat i Natodoktrin. Ett viktigt element i denna typ av skydd är riskanalys och riskbedömningar. Skydd av styrkor ska ske i enlighet med Natos principer och förfaranden och vara förenligt med de uppgifter som den utländska militära styrkan har, innefattande såväl ev. nationella undantag som aktuella insatsregler. Av detta följer att Försvarsmakten inte ensidigt kan besluta att utländsk militär personal ska bevaka skyddsobjekt. En sådan uppgift måste samordnas med och godkännas av berörd

Natobefälhavare eller chefen för den utländska styrka som ska utföra bevakningsuppgiften.

I *andra stycket* regleras vilka befogenheter enligt skyddslagen och polislagen som utländsk militär personal som utför bevakning enligt första stycket har. Befogenheterna är desamma som enligt 4 § andra stycket lagen om operativt militärt stöd gällt finsk och amerikansk militär personal (se prop. 2019/20:110 s. 52 f. och prop. 2023/24:141 s. 110 ff.).

Överväganden finns i avsnitt 5.2.

5 § Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får genomföra beslut om undanförsel och förstöring i enlighet med lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring *om styrkan kommer från*

1. *Nato,*
2. *en stat som är medlem i Nato, eller*
3. *en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut om undanförsel och förstöring enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring.

Paragrafen ändras så att Försvarsmakten bemyndigas att överlåta till militär personal från en stat som är medlem i Nato eller Europeiska unionen att genomföra beslut som har fattats av svenska myndigheter om undanförsel och förstöring enligt lagen om undanförsel och förstöring. Sådan överlåtelse får dock bara ske inom ramen för sådan militär verksamhet som framgår av 2 §. Vad som avses med militär verksamhet framgår av kommentaren till 2 §.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

6 § *Utländsk* militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1–4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Paragrafen behandlar frågor om straffrättsligt skydd vid myndighetsutövning.

Paragrafen ändras så att den omfattar militär personal från alla Nato- och EU-länder som utövar vissa angivna former av myndighet i Sverige. Sådan utländsk militär personal som bevakar skyddsobjekt

eller genomför beslut om undanförelse och förstöring enligt 4 respektive 5 §, vid denna myndighetsutövning är att betrakta som tjänstemän vid tillämpningen av de angivna straffbestämmelserna i 17 kap. brottsbalken om våld eller hot mot tjänsteman, angrepp mot tjänsteman, förolämpning mot tjänsteman och våldsamt motstånd. Detta gäller också sedan tidigare för amerikansk militär personal som enligt 3 § (tidigare 3 a §) ges vissa polisiära befogenheter när personalen agerar för att upprätthålla ordningen inom den amerikanska styrkan. Genom att hänvisningen till 17 kap. brottsbalken även omfattar 3 § innebär att det straffrättsliga skyddet utsträcks till att omfatta det nya brottet förolämpning mot tjänsteman.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

8.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

3 kap. 24§ Elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att alstra radiofrekvent energi för kommunikationsändamål i ledning eller för industriellt, vetenskapligt, medicinskt eller något annat liknande ändamål, får användas endast i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbud mot att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får vidare meddela föreskrifter om undantag från förbudet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om användning av vissa elektriska eller elektroniska anläggningar som inte är radioanläggningar.

Paragrafen ändras i *andra stycket* så att regeringen har möjlighet att delegera sin föreskriftsrätt. Den ändras också så att föreskrifter om undantag från förbudet får meddelas.

Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

13 kap. 1 § Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. använder radiosändare utan tillstånd om ett sådant tillstånd krävs enligt denna lag eller använder radiosändare i strid med ett tillståndsvillkor, eller
2. bryter mot en föreskrift som har meddelats *av regeringen* med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för vissa överträdelser vid användning av bl.a. radiosändare. I den nuvarande lagen är överträdelser av föreskrifter som meddelats med stöd av med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket straffbelagda. Ändringen i *andra punkten* innebär att straffansvar för den som bryter mot föreskrifter begränsas till sådana föreskrifter som meddelats av regeringen.

Departementsserien 2025

Kronologisk förteckning

1. Hyra anstaltsplatser utomlands. Ju.
2. Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design. Ku.
3. Sveriges försvarsmaterieldirektör. En ny inriktning. Fö.
4. En ny lag om unga lagöverträdare. Ju.
5. Genomförande av direktivet om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten. Ju.
6. En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor. Fö.
7. Polisens användning av AI för ansiktsgenkänning i realtid. Ju.
8. Administrativa sanktioner i socialförsäkringen. S.
9. Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet. U.
10. En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor – slutredovisning. Fö.
11. En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar. Fö.
12. Nordisk verkställighet i brottmål. Ju.
13. Rätt att installera laddpunkt hemma. Ju.
14. Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om överföring av straffrättsliga förfaranden. Ju.
15. Nya regler om aktier på multilaterala handelsplattformar. Ju.
16. Några frågor om ersättning vid gemensamhetsinrättningar. Ju.
17. Förbättrade förutsättningar för IVO – förslag för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården. S.
18. Nya regler om ansökningsförfarandet för vissa uppehålls- och arbetstillstånd. Ju.
19. Slutredovisning av uppdraget om förstärkningsteam inom socialtjänsten. S.
20. Utökade befogenheter för civilanställda vid Polismyndigheten att utreda brott. Ju.
21. Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete. Fö.

Departementsserien 2025

Systematisk förteckning

Försvarsdepartementet

- Sveriges försvarsmaterieldirektör.
En ny inriktning. [3]
- En ändamålsenlig hantering av tillstånd
och tillsyn av explosiva varor. [6]
- En ändamålsenlig hantering av tillstånd
och tillsyn av explosiva varor
– slutredovisning. [10]
- En tydlig beslutsordning för
deltagande i Natos samlade
verksamhet för avskräckning
och försvar. [11]
- Förbättrade förutsättningar för operativt
militärt samarbete. [21]

Justitiedepartementet

- Hyra anstaltsplatser utomlands. [1]
- En ny lag om unga lagöverträdare. [4]
- Genomförande av direktivet om skydd för
personer som deltar i den offentliga
debatten. [5]
- Polisens användning av AI för
ansiktsigenkänning i realtid. [7]
- Nordisk verkställighet
i brottmål. [12]
- Rätt att installera laddpunkt
hemma. [13]
- Kompletterande bestämmelser till EU:s
förordning om överföring av straff-
rättsliga förfaranden. [14]
- Nya regler om aktier på multilaterala
handelsplattformar. [15]
- Några frågor om ersättning vid
gemensamhetsinrättningar. [16]
- Nya regler om ansökningsförfarandet för
vissa uppehålls- och arbetstillstånd.
[18]
- Utökade befogenheter för civilanställda
vid Polismyndigheten att utreda brott.
[20]

Kulturdepartementet

- Moderna – en ny myndighet för modern
konst, arkitektur och design. [2]

Socialdepartementet

- Administrativa sanktioner
i socialförsäkringen. [8]
- Förbättrade förutsättningar för IVO
– förslag för att motverka oseriösa och
kriminella aktörer inom hälso- och
sjukvården. [17]
- Slutredovisning av uppdraget
om förstärkningsteam inom
socialtjänsten. [19]

Utbildningsdepartementet

- Ett nationellt mobilförbud i de
obligatoriska skolförmerna och
fritidshemmet. [9]